

Tartu Riiklik Ülikool
NSVLiidu ajaloo kateeder

L. Leisner

ELKNÜ tegevus
maanoorsoo organiseerimisel ja
poliitilisel kasvatamisel
aastail 1940-1941
Diplomitöö

Juhendaja: dots. K. Siikivask

TRC NSVL ajal. kat.
nr. 1687.

Tartu 1962

Sissejuhatlus

Nõukogude võime kehtestamine Eestis 1940. aasta suvel avas Eesti töötavale noorsoole, rahulugas ka maa-koortele, võimaluse vabalt tegutseda, andis võimaluse takistamatult osa võtta maa poliitilisest elust ja kaasa aidata sotsialismi ehitamisele vabas Nõukogude Eestis.

Läsnoleva töö eemärqius on anda ülevaade EKKNü maakondade ja valdade organisatsioonide kujunemisest ning tegevusest aastail 1940-1941.

Noorsoo avalik, legaalne poliitiline organiseerumise kommunistlikku noorsooühinguse sai võimalikuks alles nõu-

koguude korra kehtestamise tulemusena.

Eesti kommunistlike noorte organi-
satsioonide tegevuse programmiliseks do-
kumendiks oli V. I. Lenini kõhes Venemaa
Kommunistliku Noorsooühingu III kongres-
sil 1920. aastal esitatud põhimõte, et
noorsugu „... peab kõik oma õppimisüles-
anded seadma nõnda, et iga päev igas
külas ja igas linnas lahendaks noorsu-
gu praktiliselt ühise töö ühe või teise üles-
ande, olgu kõige väiksema, olgu kõige
lihtsama.“¹

Seda V. I. Lenini juhendit on kom-
munistlik noorsooühing alati kalliks pi-
danud kogu oma tegevuses kommunistli-
ku ühiskonna ehitamise eest peetavas
üldkahvalikus võitluses.

Läsnolevas töös püütakse näidata,
et ka EKKNÜ, olles kuulsusriikka EKKNÜ
väike osake, on oma tegevuse käigus läh-
tunud V. I. Lenini poolt antud juhen-
deist noorsoo õpetamisel ja kasvatamisel,
noorsoo kaasatõmbamisel riiklikku, ma-
janduslikku ja kultuurilise ülesehitus-
töösse.

¹ V. I. Lenin, Teosed, 31. kd., Tallinn 1955, lk. 267

Sis peetakse käesoleva teema sehi-
sesse käsitlemist, siis peab mainima, et
antud teema on seini läiesti uurima-
ta. Ningisugust terminlikku ega süste-
maatilist ülevaadet maakondade kom-
somoli organisatsioonide tegevuse kohta ei
ole kirjutatud.

Antud perioodi kohta on ilmu-
nud vaid üsna vähe memuaarse ilmuga
artikleid kogumikes "Nõitluse kadade",
"Saabus päev", "Ülesmäge!". Kõige koh-
tem artikleid vastavale temale on il-
munud kogumikus "Saabus päev". Näi-
tus tolleaegse EKKNi Võrumaa Komitee
sekretäri E. Tõgeli artikkel "Me päriselu
juuliäikeses puhkes", EKKNi Viljandimaa
Komitee sekretäri T. Reiteli artikkel "Nen-
de mälestus on meile püha". Luid need
artiklid on kirjutatud ilukirjanduslikus
vormis ning määratud laiale lugejas-
konnale ja pakuvad sepärast teadus-
likust seisukohtast vähe andmeid.

Töö kirjutamisel on põhimater-
jaliks olnud perioodika - 1940./1941. aas-
tal ilmunud uskhäälkandjad ja
maakondade ajalehed, samuti keel

aastail ilmunud kommunistlike noorte ajakiri „Noor Leninlane“.

Ajakirjades andsid kõige rohkem materjali kommunistlike noorte organiseerimise ja tegevuse kohta „Noorte Häääl“ ja „Kommunist“. Maakonna ajakirjades kajastavad paremini kommunistlike noorte elu Pärnumaal ilmuv „Tööraha Häääl“ ja Viimemaal ilmuv „Punane Viimaa“.

Käesoleva töö kirjutamisel on kasutatud ka Eesti NSV Gutsokirevolutsiooni ja sotsialistliku üleshitustöö Riikliku keskarhiivi (E NSV BKKA) Põllutöö Rahvakomissariaadi ja sõhhooside valitsuse fondide materjale.

Tameti on kasutatud EKP Keskoomitee Partei Ajaloo Instituudi Parteiarhiivis (EKP A) leiduvaid E LKNi maakonna komiteede materjale aastail 1940-1941.

Kahjuks on nad oma ehamises sõjatules hävinunud, kuid mõningad materjalid on siiski säilunud.

Käesolev töö on jagatud kolmeks peatükiks.

Esimeses peatükis käsitletakse komсомoliorganisatsiooni struktuuri,

-6-

EdLNÜ maakonnakomiteede uuendamist ja kohalike komсомoliorganisatsioonide tekkimist.

Kuigi andmed on rapid, püütakse anda teises peatükis ülevaade komсомoliorganisatsioonide tegevusest nõukogude küla majandusele taastamisel ja arendamisel, näidata kommunistlike noorte osa maareformi elluviimisel ja esimese nõukogude kevadküübi läbiviimisel.

Kolmandas peatükis käsitletakse maakondade komсомoliorganisatsioonide poliitilist ja kultuur-massilist tööd uussoo hulgas. Peavõhk on pandud poliitkasvatusele, kuna see oli momentid kõige kesksem ülesanne.

Materjali lühkikkuse ja aja puudumise tõttu ei olnud käesoleva töö autoril võimalust kõiki probleme ammendavalt käsitleda ja töös esinevad lüngad tuleksid kõrvaldada edasise, täiendava uurimistöö käigus.

I peatükk

Kohalike komjoomoli- organizatsioonide tekkimise maakondades ja valdades

1940. aasta oli Eesti rahvale
suure murrangu aastaks.

21. juunil 1940. aastal fašist-
liku diktatuuri kukutamise ja ala-
ma sotsialistlik revolutsioon Eesti
saavutas suure võidu. Eesti töötav rah-
vas asendas kodanliku korra nõuko-
gude korraga, kehtestas proletariaadi
diktatuuri, taastühines teiste nõu-
kogude rahvastega ja asus sotsia-
lismi ehitamise teele.

Teiste Nõukogude liidu rahvas-
te vennaliku abiga ja nende sotsia-

listliku ülesehitustöö kogemusi kasu-
tades, kujundas Eesti töörahvas põh-
jalikult ümber oma vabariigi poliiti-
lise, majandusliku ja kultuurilise
elu.

Nõukogude võimu kehtestamine
testis avas ka Eesti noortele kõik või-
malused vabaks arenguks. Nõukogu-
de võim teostas Eesti noorsoo ammu-
se unistuse - võtta aktiivselt osa
maa ja rahva poliitilisest ja ma-
janduslikust elust, andis Eesti noor-
soole õiguse tööle, haridusele, võima-
luse igakülgses arengus.

1940. aasta pöördeliste sünd-
mustega algasid Eesti töötaval noor-
soole töörohked päevad. Lõppes ELKNÜ
ajaloo raske ja ohverlikas illegaal-
ne etapp.

Uus ajajärk oli oma sündmuste
mitmekesisuse ja organiseerimistöö
võimaluste poolest, samuti selle töö-
ulatuse ja eesmärkide poolest eelmis-
test täiesti erinev. Kõik see, millest
noored olid nii kaua unistanud,
mõelnud, mille eest nad võitleid, oli

saamas tegelikkuseks.

Nõukogude võimu taastestamise momendist alates pööras Estimaa Kommunistlik Partei suurt tähelepanu noorsoo organiseerimisele. Varsti peale 21. juuni sündmuse püstitas EK P keskkomitee üsimehe Estimaa Kommunistliku Noorsooühingu riikade korraldamisest ja juuli algul loodi organiseerimiskomitee esotsas seltsimeestele E. Tarkpea ja J. Tõlmaniga.¹

Siõni aeg hiljem reorganiseeriti organiseerimiskomitee Estimaa Kommunistliku Noorsooühingu keskkomiteeks.²

Kuigi juba enne 21. juunit partei mõjusfääris oli arvukas noorte aktiiv, kellega tehti tööd ametiühingute, spordi- ja kultuuriühingute kaudu, süski kommunistlikke noorsooühingut kui vormistatud organisatsiooni faasistliku diiktatuuri perioodil ei eksisteerinud.³ Nagu on selgunud, täitsid üksikud

¹ K. Hallik, Pilk lähikäidud teele, Tallinn 1962, lk. 18

² E. Tarkpea, Tõõrahva võime est mälestuste kogumikus „Karastumine“, Tallinn 1958, lk. 411

³ S. Kutsar-Zabrotskaja, Estimaa Kommunistlik Partei 1940. aasta revolutsioonis, Tallinn 1960, lk. 106

kommunistlikud noored neid ülesandeid, mida nad said vahetult parteilt.

Lujuhenuud olukorras tuli nüüd kommunistlike noorsooühingu taastamist alustada üksikute kommunistide otsesel kaasabil ja juhtimisel EKRP rajoonikomiteede juures.

Esmase ülesandena oli vaja likvideerida mitmesuguste kodanlike noorsooühingute võrk ja asendada see kommunistlike noorsooühinguga.

23. juulil 1940 avaldati ajalehes "Kommunist" EKNEi organiseerimiskeskuse teade, et segaduste ärahoidmiseks ei ole kohapeal lubatud paralleelselt kommunistlike noorsooühinguga luua teisi noorsoo organisatsioone. Kõigist olemasolevaist organisatsioonidest tuleb üle teha esindlikum ja parem osa, eemaldada aga vaevalik element ja selle alusel müa need ühingud likvideerimisele.¹

Kõik endised kodanlikud noorte ühingud ja organisatsioonid taotlehid õige, sotsialistlike mõtlemisviisi arehemi-se pidurdamist, noorte suunamist kodan-

¹ "Kommunist" nr. 20, 23. juuli 1940

liku maailmavaate radadele, kodanluse tehimisele. Selliseid organisatsioone polnud nõukogude noorusele vaja ja seepärast sisekaitse ülesma otsusega 23. augustist sulutati kõik kodanlikud noorsooühingud.¹

Loodava kommunistliku noorsooühingu ülesandeks sai: noorskogu ümber kasvatada sotsialismi vaimus, vabastada noored kodanliku kasvatusetaqruks ja tõmmata nad kaasa sotsialismi ehitamisele.

Et aga noori vabastada kodanliku kasvatusel mõjudest, selleks oli vaja noorsoo eririndlik osa koondada kommunistliku noorsooühingu ümber, kes oleks asunud teostama kommunistlikku selgitustööd. Kuid selle ülesande teostamisel tuli ületada palju raskusi. Elukoige puudus ettevalmistatud kaader, kes oleks kohetadel asunud läbi üüma organiseerimistööd noorsoos.

ÕK Nü erialgse organisatsioonilise tegevuse suund anti ÕK Nü organiseerimiskomitee poolt õesti töötavale noorsoole

¹ „Kommunist“ nr. 55, 27. aug. 1940

7. juulil 1940. aastal ajalehes „Ильинский вестник“ avaldatud kirjas, milles teatati, et igas linnas ja maakonnas luuakse EKP esindaja osavõtul komсомolikomiteed, kes teostavad noorte vastuvõttu Eestimaa Kommunistliku Noorsooühingusse ja teevad muud organisatsioonilist tööd. Loodavad komсомolikomiteed pidid tihedat kontakti pidama EKNÜ organisatsioonikeskusega Tallinnas.¹

Partei saatis EKNÜ-sse tööle järelproovitud kommunistid, kes varem olid töötanud põrandaaluses kommunistlike noorte ühingu. Koostades enda imbler aktiivseid noori, löid kommunistid lühikese ajaga linnades komсомoliorganisatsioonid.

Toimusid rahvaarvulised noorte koosolekud, kus selgitati kommunistlike noorsooühingu eesmärke ja ülesandeid ning poliitilisi ühimeisi.

Nü toimus Tartus noorte esimene organiseerimiskoosolek juba 22. juulil, kus valiti ka 20 inimesest koosnev organiseerimiskomitee, kes hakkas looma komсомoli-

¹ „Ильинский вестник“ nr. 171, 7. juuli 1940

organisatsioonide kohtadel.¹

Juulis toimus Tallinnas EKVi linnaorganisatsiooni esimene üldkoosolek.²

21. juulil loodi lääne maakonna organisatori O. Scheeri algatusel EKVi Haapsalu Komitee.³ Sama nime 24-ndal päeval toimus EKVi Kunda osakonna asutamise koosolek.⁴

28. juulil peeti Narvas kommunistlike noorte esimene koosolek, kus võeti vastu järgmised otsused: luua Narva suurväitiste juurde kommunistlike noorte organisatsioonid. Hrutada küladesse kommunistlike noorte rakukesed⁵ ja saata kohapeale instruktorid organiseerima ja selgitustööd tegema.

Üldiselt võib öelda, et 1940. aasta juuli lõpul olid kommunistlike noorte organisatsioonid olemas juba enamuses suuremates tööstuskeskustes. August

¹ S. Kutsar-Zabrotskaja, lk. 107

² E. Tarkpea, lk. 412

³ "Kommunist" nr. 22, 25. juuli 1940

⁴ "Kommunist" nr. 53, 25. aug. 1940

⁵ Rakukeseks nimetati algul kommunistlike noorte algorganisatsioone, kus oli vähemalt 3 liiget. Alates EKVi vastuvõtmisest üldEKVi-sse 1940. aastal võetakse rakukese asemel tarvitusele algorganisatsioon

⁶ "Kommunist", nr. 26, 29. juuli 1940

tis olid aga kommunistlike noorte organi-
satsioonid loodud juba kõigis linnades ja
maakondades.

Nii 1940. aasta juuli lõpul moodus-
tati Viigandimaal Viigandi maakonna par-
teikomitee kaasabil EKNi organiseerimiskomi-
tee, mille koosseisu kuulusid A. Reitel, F. Rei-
tel, J. Leeman, J. Riiitel ja A. Tuha, keda
abistasid veel aktiivsed noored maal na-
gu Volk Raudna, Liiber Kõo ja Anderson
Luislepa vallast.¹

Viruumaale määrati EKPKeskkomitee
poolt esimeseks kommunistlike noorte or-
ganisaatoriks sm. Olvi Kuldast.²

Suurt abi komсомolitöö organiseerimi-
sel Läänemaal osutas EKNi kasvandik -
partei maakonna organisaator O. Leher. Te-
ma juhtimisel moodustati siin maakond-
lik organiseerimiskomitee.³

Organiseerimiskomiteede ülesan-
deks oli eskindlike, töötava rahva hul-
gast pärinevate noorte vastuvõtmine

¹ F. Reitel, Nende mälestus on meile püha, kogu-
mikus „Saabus päev“, Tallinn 1960, lk. 345

² EKPKeskkomitee Partei Ajaloo Instituudi Partei-
arhiiv (EKPA), fond 31, nimistu 31-11, säilitus-
ühik 58, l. 18

³ „Kommunist“ nr. 40, 10. aug. 1940

kommunistlikku noorsooühingusse.

Vastuvõetud uutest liikmetest moodustati 1940. aasta suvel komsomolirakused territoriaalse tunnuse järgi, kes said noorsoo kasvatajains ja organiseerijains kohtadel.

1940. aasta juuli lõpust on erimesi teateid EKNi maakonnakomiteede loomise kohta.

Nii moodustati juuli lõpul Rakveres EKNi osakond ja maakonnakomitee töö juhtimiseks tööstuskeskustes ja valdades.¹

Maakonnakomiteesse kuuluvad sm-d Moosbergid, Rakvelt, Rakke ja Leiman. Maakonnakomitee sekretäriks sai juuli lõpus sm. Rakke, kes töötas sellel kohal augustini, millel EKP Keskkomitee poolt määrati maakonnakomitee sekretäriks sm. Pserin.²

Samuti loodi juuli lõpul EKNi Valgamaa osakond. "Postimees" kirjutas 1. augustil 1940 järgmist: "EKNi Valga osakonna komitee moodustati järgmisel

¹ "Rahva Hääle" nr. 213, 3. aug. 1940

² EKP A, f. 31, n. 31-41, s. ü. 58, l. 18

koosseisus: J. Haron, E. Bahverk, L. Karolin, A. Liuk, A. Kallaste, R. Raide ja A. Parmaste. Loodud komitee ülesandeks on organiseerida noori ja otsustada nende liikmete sobivust ühingu põhimõtete ja eesmärkidega."¹

Kuigi maakonnakomiteede loomisega alustati juba juuli lõpul, jätkus nende asutamine ras maakondades veel augustis ja isegi septembris. Nii moodustati 1940. aasta septembris EKNÜ Viljandimaa Komitee. Komitee koosseisu kuuluvad: sekretär F. Film, instruktorid F. Reitel, H. Bolep ja H. Napp, vanempõhkeriigikohal E. Salusild ja arvestussektori töötaja T. Rajevskaja.²

Samuti asus septembri keskpaiku tööle EKNÜ Võrumaa komitee koosseisus: E. Sõgel, A. Pütsep, E. Sareal, P. Soesoo.³

Kuigi praegu ei ole andmeid kõigi maakonna komiteede loomise aja kohta, võib arvata, et septembri lõpuks olid nad loodud juba kõikjal.

¹ "Postimees" nr. 205, 1. aug. 1940

² F. Reitel, lk. 345

³ E. Sõgel, Me päris elu juuliäikeses puhkes, mälestuste kogumikus "Saabus päev", Tallinn 1960, lk. 344

Esimeri noori võeti kommunistliku noorsooühingusse vastu ilma soovita-
jateta, kuna kommunistlike noori ja
partei liikmeid oli eriti maakondades
väga vähe. Seejärel lähtuti esimeste
noorte vastuvõtmisel organiseerimiskomi-
tee poolt kogitud materjalidest noore
kohta või tema enda seletustest.

Kommunistlikku noorsooühingus-
se vastuvõtmine toimus individuaalselt.
Kuigi Eesti NSV valitsuse vastavate kor-
valduste alusel liivideriti 23. augustil
kodanlikud noorsooühingud, ei taht-
nud need aga nii kergesti laiali min-
na, vaid avaldasid soovi, et terved
nende organisatsioonid EKNi-se vastu
võtaks. Sellise ettepaneku tegid häi-
teus skandid ja Noorte Meeste Kristlik
ühing.¹ Niisugused ettepanekud liika-
ti rangetl tagasi, kuna kahtlemata
enamus noori neis organisatsioonides olid
meelstatud nõukogude korra vastu.

Kuni 18. juulini 1940. aastal ei
olnud kommunistlikku noorsooühingus-
se astujate vahuselised piirid kindl-

¹ E. Tarkpea, lk. 413

laks määratud, mis tekitas arusaama-
 tuse, raskendades kommunistlikku noor-
 sooühinguse vastuvõtmist. Alates 18. juu-
 list võeti kommunistlike noorsooühin-
 gu liikmeks kõiki noortöölisi ja kooliõpi-
 lasi 16-26 aasta vanuseni.¹

Erialgu ei täidetud ka aruete
 ning lähikesed elulookirjeldused kääki-
 sid vaid sellest, kus keegi sündis ja koe-
 lis käis.

Siiski, kui kommunistlike noorte
 arv oli juba suurenenud, moodustati orga-
 niseerimiskomiteesid ka kohapeal. Nad
 tegutsesid samasugustel alustel nagu
 maakonna organiseerimiskomiteedki: ko-
 gused noorsooühinguse astudasesviijale
 kohta materjali ning teostasid ühe par-
 teiliku juuresolekul noorte vastuvõtte
 kommunistlikku noorsooühingusse.

Uute liikmete vastuvõtmisel aga
 olid soovitajateks tihti need, kes alles
 elmisel päeval olid oma sooviaval-
 dused esitanud ja kommunistlikku
 noorsooühingusse vastu võetud. ÜLKNU

¹ „Kommunist“ nr. 15, 18. juuli 1940

põhikirjas¹ ettenähtud staaz'i - üks aasta - ei nõutud tol ajal, kuna EKNÜ oli legaalselt tegutsenud väga vähe aega.²

Kiljem, 1940. aasta oktoobris, koos EKNÜ vastuvõtmisega üdKNÜ-sse, kui juba suur osa esialgsest organisermistööst oli tehtud, hakati nõudma kindlamat worda kommunistlikeks nooriks astumisel.

1940. aasta oktoobris kirjutati "Noorte Hääl" vastuvõtet järgmist:
 "Nüüd tuleb sisseastujal vastavalt üdKNÜ põhikirjale esitada ankeetleht, elulookirjeldus ja kahe EKNÜ liikme või ühe EKP liikme soovitus. Avaldus esitatakse rakukese sekretärile, kes esitab avalduse rakukese koosolekule või komiteele, ... mille otsuse kiinnitab liuna-, raiooni- või vallakomitee..."³

1940./1941. aastal ei võetud mitte igat kommunistlikku noorsooühingusse astuda soovijat kohe liikmeks.

Kui EKNÜ liikmeks astuda-

¹ Kuigi üdKNÜ põhikiri hakkas ametlikult kehtima EKNÜ osas alates 18. oktoobrist 1940, orienterus EKNÜ ka enne 18. oktoobrit üdKNÜ põhikirjale.

² "Noor Lemklane" nr. 1, jaan. 1941, lk. 13

³ "Noorte Hääl" nr. 17, 6. okt. 1940

soovi ja ei olnud selleks küllaldaselt ettevalmistatud ja teadlik poliitilistes sündmustes, siis võeti see hoopis algul ÜKNÜ liikmekandidaadiks kuuekuuse tähtajaga. Juhul aga, kui see hoopis jõudis end ette valmistada varem, võidi ta vastu võtta täisõiguslikuks liikmeks enne kuuekuuse tähtaja lõppu.¹

ÜKNÜ liikmekandidaadid kuulusid võrdselt liikmetega rannestesse ja võtsid nende tööst osa. Kuigi puuduvad andmed liikmekandidaatide õiguste kohta, võib arvata, et neil oli mitte otsustav vaid nõuandev häälõigus.

1940. aastal koos ÜKNÜ vastuvõtmisega üldKNÜ koosseisu 18. oktoobril 1940. aastal, asus Eesti Vabariigi Rahvaliidu Kommunistlik Noorsooühing tegutsema üldliidulise Rahvaliidu Kommunistliku Noorsooühingu põhikirja kohaselt.²

Kuna enne praktiliselt ei võetud soovitajailt staazi, siis küünd, vastavalt üldKNÜ põhikirjale, nõuti soovitajalt üheaastasest komsomolistaazi. Kuid ar-

¹ „Noor Rahvalane“ nr. 1, jaan. 1941, lk. 48

² S. Tarkpea, lk. 418

vestades seda, et EKKNi oli eksisteenid le-
gaalselt veel vähe aega ja liikmete staaz
oli väga lühike, lubati EKKNi keskkomitee
otsusega Eesti NSV-s 1941. aasta jooksul
soovitajaks olla neil liikmel, kel oli vä-
hemalt kümme komsomolistaaz.¹

Kommunistliku noorsooühingus-
se vastuvõtmisel tehti sellal sageli vigu.
Näitena neid, kes olid olnud skaudid või
noorkotkad, tihti vastu ei võetud, muu-
mala nende tõelist olemust. Ühest kül-
jest oli see algsel vajalik, et mitte lasta
noorsooühingusse sisse tungida vaheli-
kel elementidel. Teisest küljest oli see
aga kahjulik, tõngates neid noori, kes
päriselid ise töörahva kihtidest, kuid
poliitilise ebateadlikkuse tõttu olid
läinud kodanlikesse organisatsioonidesse,
vahease leeri.

Kuid peagi need mead kõrval-
dati kommunistliku partei abiga.

EKP IV kongressil 1941. aasta
vebruaris määrati, et esialgu toimus
kommunistliku

¹ „Noor Leninlane“ nr. 6, juuni 1941, lk. 287

noorsooühingu kasv ebaõigesti: enamusest astujaid võeti vastu kandidaatideks, mille tulemusel 1940. aasta oktoobris oli liikmeid alla 50 protsendi s.t. liikmekandidaate oli rohkem kui liikmeid.¹

Näiteks oli E.L.K.N.ü Türi osakonnas algorganisatsioon liikmeid 1940. aasta sügisel 20, kandidaate aga 30.² Kuid nisesugune ei olnud olukord kõigis algorganisatsioonides. Oli ka vastupidiseid näiteid. Nii näiteks oli E.L.K.N.ü Otepää organisatsioonis 25 liiget ja 10 liikmekandidaati³, E.L.K.N.ü Kiviõli organisatsioonis oli liikmeid 42, liikmekandidaate 40⁴ jne.

Kuid organiseerimisperioodil olid nisesugused vead paratamatud.

Organiseerimisperiood kestis 1940. aasta suvest kuni aasta lõpuni. Maal loodi maakonnaliiknades esmajärjekorras maakonnakomiteed. E.L.K.N.ü maakonnakomiteede põhiline struktuur - üks sekretär ja 4-6 instruktorit, nagu näi-

¹ „Bolshevik“ nr. 1/2, 1941, lk. 34

² „Noorte hääl“ nr. 58, 26. nov. 1940

³ „Noorte hääl“ nr. 64, 3. det. 1940

⁴ „Noorte hääl“ nr. 59, 27. nov. 1940

tavad ajalehtede materjalid, oli väija kujunenud juba oktoobrikuu lõpuks.

Maakonnakomiteede kaadrid täiendasid äsja kommunistlikku noorsootöökärgu vastu võetud töötava rahva hulgast pärinevate noortega, mis olid end näidanud kohtadel head organisatoritena, aktiivsete võitlejatena nõukogude võimude ürituste elluviimise eest.

Nagu näitavad ajalehtede materjalid, hakati alates 1940. aasta novembrist maakonnakomiteede juurde moodustama ka mitmesuguseid komisjone, nagu agitatsiooni ja propagandatöö, noorlinnortte ja pioneeritöö, sõjalis-kehakultuuritöö ja massilis-kultuuritöö komisjone, millede ülesandeks oli vastavalt komisjonide iseloomule organiseerida tööd noorte seas.

Organiseerimistöö tulemusena täiendasid kommunistlike noorte head ja ka maal hakati moodustama komsovolk-kakukesi. Rakused allused kohalikele vallakomiteele, vallakomiteed omakorda maakonnakomiteedele, mis allused EKNLi keskkomiteele.¹

¹ "Noorte hääl" nr. 1, 18. sept. 1940

Andmete puudulikkuse ja äärmise lihtsuse tõttu on raske täpselt kindlaks teha esimeste rakukese loomisaega küladel, kuid arvata võib, et see hakkas toimuma augustis, üksikuid juhtudel ka juuli lõpul ja jätkus suure hooga septembris.

Nü kirjutas „Postimees“ 21. septembril 1940: „Teoses üha uute komsovolioorganisatsioonide tekkimisega maal valdades ja küladel, tuli EKNLi Keskkomiteel täiendavalt välja töötada EKNLi organisatsioonilised alused maavajoonide jaoks. Vastavalt sellele tuli alates 21. septembrist luua igase valda EKNLi osakond, mis pidi saama vallakomiteeks ja mille ülesandeks oli vastavalt maakonnakomitee juhenditele komsovolioorganisatsioonide loomine.

Valla keskkomitees võis olla 5 liiget, rakukese komitees 3 liiget.

Valla keskkomitee pidi saatma iga kahe nädala tagant maakonnakomiteele aruanded tehtud tööst. Rakukese kolmeliikmelise komitee pidi juhtima rakukese tegevust andes omakorda iga

kahe nädala tagant aru valla keskkomiteele.

Valla rakukeste komiteede sekretärid kuuluvad laiendatud vallakomiteesse. Laiendatud vallakomitee pidi kuu jooksul pidama vähemalt ühe koosoleku. Valla keskkomiteede ja rakukeste juhatused tuli kinnitada maakonhakomites. Rakukestel ja valla keskkomiteedel ei olnud õigust iseseisvalt liikmeid vastu võtta. Kuni liikmeid oli lubatud vastu võtta ainult laiendatud vallakomiteede koosolekutel. Koosolekul vastu võetud liikmete täpsed andmed tuli kinnitada maakonhakomites.¹

Võrreldes linnadega algas noorte organiseerimise maakondades heidi hiljem. Kui linnades algas see juba juuni lõpul, siis maal algas organiseerimine alles juuli lõpul.

Nü kirjutab 31. juulil ajaleht „Kommunist“, et Viljandimaal „on lähemal ajal kavatsus hakata organiseerima ka maanoori, kuna praeguseini on juba hulgaliselt esitatud maanoorte

¹ „Postimees“ nr. 259, 21. sept. 1940

perest järelepärimisi, millal organiseerimisjärg nende kätte jõuab."¹

Võis siis Valgamaal: "Üheaegselt organiseerimisega liinas tahetakse asuda kommunistlike noorte rakkude loomisele ka maakonnas..."²

Vimnemaal: "Komnoorte komiteede asutamisega maal on jõutud juba nü kaugele, et lähemal päeval sõidab ringsoidule organisator, et kohadel anda juhtnööre maa kommunistlike noorte organisatsioonidele..."³

Tartumaal: "... Viimasel ajal käib aga linnakomitees üha rohkem valdade esindajaid..."⁴

"EKNü Tartu linnakomitee aitab ka kaasa kommunistlike noorte organiseerimisele Tartumaal, mistõttu ta on kujunemas õieti nii linna- kui ka maakonnakomiteeks. Juba käesoleva nädala lõpue tahetakse asuda maa organiseerimisele..."⁵

See teade ja teised espool näita-

¹ "Kommunist" nr. 28, 31. juuli 1940

² "Kommunist" nr. 33, 5. aug. 1940

³ "Kommunist" nr. 38, 10. aug. 1940

⁴ ülesmäge! Kilde Tartu Nooksoo avangardist, Tallinn 1959, lk. 68

⁵ "Kommunist" nr. 35, 7. aug. 1940

vad, et maakooste organiseerimine algas põhiliselt alles juuli lõpus ja augusti algul. Kõnedes maakondades aga alles septembris.

Kõige edukamalt arenes maakooste organiseerimine Tartumaal, kus seda juhtisid V. Kruus ja H. Piivas. Nooste edukamaks organiseerimiseks jaagati Tartumaa H rajooni, igasse rajooni kuulus 10-11 valda. Maakoostele nõuandmiseks ja nende juhtimiseks oli § KNÜ Tartumaa Komitee juures avatud Maa Organiseerimise Büroo.¹

Esimesi teateid rahvaste loomisest sün kohtame augusti keskpaiku. Nü kirjutas ajaleht „Kommunist“ 16. augustil: „Nõo valdas Tartumaal utseti elle kommunistlike nooste luke osakond...“²

22. augustil võime lugeda ajalehest „Kommunist“: „Tartumaal Puhjas toimus § KNÜ kohaliku osakonna asutamise, milleks rahvamajja oli kogunenud aruvalt noori...“³

¹ „Nooste Käl“ nr. 26, 17. okt. 1940

² „Kommunist“ nr. 44, 16. aug. 1940

³ „Kommunist“ nr. 50, 22. aug. 1940

Kui 24. septembril oli moodustatud rakukesi 22 vallas¹, siis 27. septembril kirjutas ajaleht "Noorte Hääl": "Maakonnas on kommunistlike noorte organiseerimistööga jõutud ümkaugele, et praegu igas Tartumaa vallas on loodud juba kommunistlike noorte vallakomiteed, kelle juhtimisele alluvad valdades tegutsevad kommunistlike noorte rakukesed. Seni on loodud 35 vallakomiteed"².

Oktoobri uskpäigaks oli Tartumaal peetud kuni 50 asutamiskoosolekut.

Organiseerimistöö arenes edukamalt lõuna-Tartumaal. "Noorte Hääl" kirjutas: "Enam tihedalt on algorganisatsioonide võrguga kaetud lõuna-Tartumaa, kuna Põhja-Tartumaal, esikätt Jõgeva, Laiuse, Kursi, Vaimastvere, Sadala, Noone ja Kuremaa valdades areneb see visamalt... Praegu on organiseeritud 1700 noort."³

Ka Võrumaa valdades tehti or-

¹ "Noorte Hääl" nr. 6, 24. sept. 1940

² "Kommunist" nr. 86, 27. sept. 1940

³ "Noorte Hääl" nr. 26, 17. okt. 1940

ganiseerimistööga algust augustis 1940. Ajalehest „Kommunist“ võib lugeda järgmist: „10. augustil korraldatakse väljasõit Alutaguse valla Kudrukülla, kuhu lähevad kaasa Narva kommunistlike noorte laulukoor ja kõhulejad. 11. augustil sõidetakse Narva valla Võikülla, kus saameki esinevad kõhulejad ja laulukoor...“¹

Kuigi meil ei ole otseseid andmeid selle kohta, kas seal loodi rakukesed, võib seda üsna tõenäoliselt oletada. Teada on aga, et 28. augustil asutati Viinri, Naeküla ja Kilti rakukesed.²

Kommunistlike noorte organiseerimise ja tegevuse paremaks juhtimiseks otsustasid E L K N Ü Rakvere linna ja E L K N Ü Viimaa Komitee oma ühisel istungil uia kogu juhtimise ühise keskuse alla, mille asukohaks jäi Rakvere. Seni oli juhtinud kaks keskust, mis vilustas organiseerimist ja tegevuse korraldamist. Lääne-Viimaa oli kuulunud kõigi oma valdadega Rakvere alla, Ida-Viimaa vallad aga E L K N Ü Narva Komitee alla. Edaspidi

¹ „Kommunist“ nr. 38, 10. aug. 1940

² „Kommunist“ nr. 89, 30. sept. 1940

jäi küll iseseisvalt tegutsema ESKNi Narva linnakomitee, kuid mitte enam Ida-Virumaa valdade kesksena vaid ainult Narva linna ja Narva-Jõesuu noorte organiseerimiseks.¹

Pänu organiseerimise paremale korraldamisele kuulus novembri keskse Virumaa komitee alla 55 rakkest², 1940. aasta detsembri lõpus oli aga keskses Viru maakonnas 33 algorganisatsiooni, milles oli liikmeid 318 ja liikmekandidaate 203.³

Läänemaal loodi esimesed kom-somolikvakkused Varbla, Kause ja Käina valdades 1940. aasta augusti lõpul ja septembri algul.

20. septembril loob „Noorte Hääle“ ära järgmise sõnumi: „Hiljuti loimus Varbla vallas Paadermaa rahvamajas töölisnoorte selgituskool, kus ESKNi organisatsioonid struktuuri ja noorkom-munistide lähemat tegevust selgitas as-jatshubitatud noortele Varbla valla

¹ „Noorte Hääle“ nr. 57, 24. nov. 1940

² „Punane Virumaa“ nr. 18, 20. nov. 1940

³ „Punane Virumaa“ nr. 31, 21. det. 1940

kommunistliku noorsooühingu orga-
nisaatorn om. Kattai. Teisena kõhelas
kohaliku noorkommunistide rakukese
sekretäri kohustetäitja G. Valentin...¹
Siiit selgub, et Paadermaal oli rakuke
olemas enne 20. septembrit.

See on ka etimehe teade valba
komsomoliorganisaatorite tegevusest. Mil-
liseid ülesandeid nad täitsid, pole
täpselt teada, kuid võib arvata, et neil
basus noorte organiseerimine kommunist-
liku noorsooühingusse. 1941. aasta mär-
tis-aprillis määrati kõikidesse valdades-
se palgalised kommunistlike noorte orga-
nisaatorid - komsongid, kelle ülesandeks
jäi noorte organiseerimine ja poliitilise
kasvatustöö läbi viimine noorte hulgas.²

Läänemaal Varbla vallas tegut-
sesid 1940. aasta sügisel peale Paadermaa
komsomolikakukese veel Varbla ja Saulepi
rakukesed. „Noorte Häääl“ kirjutas järg-
mist: „Varbla aktiivsemad noored on
koondunud EKNU ridadesse Paadermaa,
Varbla ja Saulepi rakukeste kaudu.“³

¹ „Noorte Häääl“ nr. 3, 20. sept. 1940

² EKPA, f. 31, n. 31-11, s. ü. 58, l. 18

³ „Noorte Häääl“ nr. 50, 16. nov. 1940

Siit selgub, et ühe valda organi-
satsiooni piirides võis veel rakukesi olla.

Edukalt arenes kommunistlike noor-
te organiseerimine ka Hiiumaal Käina
valdas, kus loodi üks esimene vallakomitee-
sid maakonnas. Algorganisatsioon alustas
tegevust juba septembri algpäevil, töota-
des ainsa noorteorganisatsioonina Hiiuma-
aal poolteist kuud. Novembris töota-
sid vallakomitee juures kaks algorгани-
satsiooni Käinas ja Jausas.¹

Oktoobri keskel oli Läänemaal
igasse valda moodustatud komiteed,
kes valda piirides koordineerisid kommu-
nistlike noorte tööd. Aktiivsemalt tegut-
sivad Karuse, Käina ja Kullamaa raku-
kesed.²

Valgemaal algas noorte organisee-
rimine juuli lõpue³ ja septembri keskel
oli loodud 17 EKNÜ osakonda järgmistes
kohtades: Puhas, Laanemetsas, Lüidajas,
Iringulinas, Kuigatsis, Tahwas, Hummulis,
Harglas, Põdralas, Soorus, Langastes, Keeris,

¹ „Noorte Häääl“ nr. 50, 16. nov. 1940

² „Noorte Häääl“ nr. 24, 15. okt. 1940

³ EKP H, f. 31, n. 31-3, s. ii. 7^a, l. 8

Koikkülas, Karulas, Kaagjärves, Iõkvas.¹

Kommunistlike noorte organiseerimine Võrumaal algas 15. septembril 1940.² Juba 9. augustil oli ajalehes „Eli“ ilmunud EKNU Võrumaa Komitee sekretäri Tõgeli üleskutse: „... Rahvas on kaputand endalt mädaneva kapitalismi ikked. Bestimaa Kommunistlike Noorsooühingu nimel kutsum kõiki töötava rahva noori kaasa aitama meie uue sotsialistlike kodumaa ülesehitamisele.“³

Võrumaal tekkisid esimesed kommunistlike noorsooühingu rakukesed Urvaske, Orava, Levi, Nooste, Rāpina, Põlva ja Laheda valdades.⁴

Septembri lõpust võltis hoogu vallakomiteede loomine Võrumaal kogu maakonna ulatuses. Maakomitee organiseerimise raskustest Võrumaal käägib oma mälestustes EKNU Võrumaa Komitee sekretär sm. Tõgel järgmist: „Ülesanne polnud kerge. Maakond oli suur. Iõlleaegne Võu maakond oma ligi

¹ „Noorte Kääil“ nr. 4, 21. sept. 1940

² EKPA, f. 31, n. 1, s. ü. 10, l. 8

³ „Eli“ nr. 89, 9. aug. 1940

⁴ EKPA, f. 31, n. 31-11, s. ü. 52, l. 2

4000 km² pindala ja üle 40000 elanikuga oli 11 maakonna hulgas territooriumilt reitsmendal ja elanike arvult neljandal kohal eestis. Maakond jagunes 26 valdaks ja kõikjal oli vaja luua komso-moli vallakomiteed.

Aktiviste, keda oleks võinud kasutada, oli veel vähevõitu. Õigemini öeldes, neid oli, kuid me ei osanud veel organi-seerida aktiivi tööd. Teetõttu tuli pal-ju ja vahest lügaigi palju haarata endale. Nii näiteks viisime 22. septemb-riks kaheksa (Tõgel, Soesoo) läbi kolmes ko-has koosolekud - Antslas, Varstus ja Le-pistus - komso-moliorganisatsioonide loomiseks.¹

29. septembril läbi koosolekud läbi kuues kohas: Lepasaares, Lasval, Pilsis, Ruusmäel, Rõuges ja Haanjas. Telemusi oli viies kohas. Lasval, Lahe-dal, Ruusmäel, Haanjas ja Rõuges pak-di alus kommunistlike noorte vallako-miteede rajamisele.²

Oktoobris 1940 olid kõikis Nõrumaa

¹ E. Tõgel, lk. 311

² Sealnamas, lk. 313-314

keskustes tööd alustamas kommunistlike noorte rakkused.¹

27. oktoobril viidi läbi koosolekud kommunistlike noorte vallakomiteede ja algorganisatsioonide loomiseks 9 kohas - Põlvas, Verisoral, Nastreliinas, Põmerpalus, Kanepil, Linnamäel, Missos, Rõuges ja Nõuistes.² Novembris oli aga maakonnas igasse valda organiseeritud 3-lükmeline vallakomitee, kelle ülesandeks oli valla pii- rides algorganisatsioonide loomine.³

Noorte organiseerimise kohta jär- vamaal 1940. aasta varasügisel võime lugeda: „Noorkommunistide organiseerimisköö on siin jõudnud nii kaugelt, et 16. septembril võidi valida senise ajuti- se komitee asemele noorkommunistide jär- vamaa komitee, mille sekretäriks sai sm. Nilt.“⁴

Kui aga 1940. aasta detsembri lõ- pul olid koos E LKNÜ järvamaa alg- organisatsioonide sekretärid, siis võt- tis ajalehe andmetel sellelt nõuvida-

¹ „Kommunist“ nr. 93, 4. okt. 1940

² 2. lõge, lk. 316

³ „Noorte Hääle“ nr. 54, 21. nov. 1940

⁴ „Noorte Hääle“ nr. 3, 20. sept. 1940

miselt osa üle maakonna 30. algorganisatsioonide sekretäri! Järelikult võime arvata, et 1940. aasta lõpus tegutses järelevalvel juba vähemalt 30 algorganisat-siooni.

Lääne-Eesti maakonnas toimus samuti noorte organiseerimise kommunistlike noortekoosviingurite. Nii toimus 15. septem-briksid ja kommunistlike noorte algorganisatsioonide asutamiskoosolekuid. Mainitud kuupäeval toimusid koosolekud Kodasool, Kolga-ääril, Vasalimmas, Ristil, Padisel, Kibiloel, Nümsil, Rannamõiras ja Keavas.²

Lühikese ajaga kasvas kommu-nistlike noorte arv Pärnumaal 500-ks.³ Mitmel pool valdades tegutsesid peale komiteede veel kohtadel rakukesed. Nii oli Häädemeeste valda loodud 3 rakukest, Tõstamaale 6, Grajõele 3, Lelle 2, Väändrahe 4, Tokisse 5, Saarde 6, Kalin-gasse 6.⁴

18. septembril 1940 kirjutati EK Nü

¹ „Noorte Hääl“ nr. 83, 28. det. 1940

² „Kommunist“ nr. 34, 14. sept. 1940

³ EKPH, f. 31, n. 31-11, s. ü. 68, l. 4

⁴ „Noorte Hääl“ nr. 6, 24. sept. 1940

Halvinga komiteest: „EKNU Halvinga komiteel on käimas nooghe organiseerimistöo. Seni on loodud 6 rakukest, nimelt Põraves, Kaalares, Veel, Vahemurmes, Jaagupis ja Udumeres. Seni on komitee ümber koondunud üle 40 nooke.“¹

Edukalt arenes noorte organiseerimine ka Petserimaal. 1940. aasta oktoobri alguseks oli kommunistlike noorte organisatsioonide liikmete arv paisunud siin 500 ligidale.²

Iga päevaga lähenesid ka Saaremaa kommunistlike noorte read ja seda lüti septembri lõpul, kui et kõiki kommunistlikku noorsooühingusse astuda-soovijaid ei suudetud varustada soovivalaldus-ankeetlehtidega. Peale Lühessaare oli kogu maakonna ulatuses loodud kommunistlike noorte rakukesi Kaalis, Karujärve baasis, Pammäs, Pihklas, Tõllustes, Lümändas, Laimjalas, Metskülas, Lisis, Muhu vallas, Orissaares, Tonnimäel ja Valjalas.³

Vähe on aga teateid kommunist-

¹ „Kommunist“ nr. 77, 18. sept. 1940

² „Noorte Hääl“ nr. 16, 5. okt. 1940

³ „Noorte Hääl“ nr. 19, 9. okt. 1940

like noorte organiseerimise kohta Viljandi maak. On mõningaid teateid, et süüvarasügisel loodi rakukeri. Näiteks Iuhalaane vallas pandi alus vallakomiteele 15. augustil.¹ Kuuld üldiselt tundub, et süüarenes noorte organiseerimine aeglasemalt.

Nagu näha, püüdis maakoosseis hooliga sammude pidada linna koosseisega hakates valdadesse looma oma komсомoliorganisatsioone.

Peab mainima ka seda, et noored ise olid väga huvitatud kommunistlikust noorsooühingest ja osavõtt organiseerimiskoosolekust oli alati aktiivne! Karl Kriegerberg oma mälestustes kirjutab: „Mäletan, kui 1940. aasta suvel komсомoli partei rajoonikomitee esindaja H. Siivas tuli Keustese kommunistliku noorsooühingu asutamiskoosolekut läbi viima, siis olid kokke teinud kogu valda noored. Juba esimesel koosolekul esitas komсомoli liikmeus astumise sooviavalduse üle 30 noort...“²

Sama kohke osavõtu kohta võime

¹ H. Saar, „Organiseerimisajad, mälestuste kogumikus „Korastumise“, Tallinn 1958, lk. 422

² K. Kriegerberg, kaareformi läbi viimas, mälestuste kogumikus „Saabes päev“, Tallinn 1960, lk. 268

teateid saada ka ajalehtedest. Näiteks:
"Möödunud nädala lõpul (s.o. augusti
"1 algul - d. R.) toimus Koisakülas kommunistlike noorte organiseerimiskoosolek, millest võttis osa üle 30. noore..."¹

"29. septembril olid Valjala, paamiselt Uue-Lõve ümbruse noored Uue-Lõve algkoolis koos EKNTi kohaliku rakukese asutamiseks. Ora võttis 25 asutaja-liiget."²

"25. augustil asutati kommunistlike noorte osakond Aasmäele, millest võttis osa ligi 200 kohalike noort."³

Tartumaal Kõnguta vallas utsubiti hiljuti ellu Aue kommunistlike noorte osakond, mille ümber on koostunud lähikese ajaga pool sajaline noortepere."⁴

Tartumaal Luunjas asutati kommunistlike noorte algorganisatsioon. Asutamiskoosolekust võttis osa 80 inimest, kellest enamuses astus algorganisatsiooni liikmeks. Ahtjal võttis asutamiskoosolekust osa 72 noort, kellest enamuses astus kommu-

¹ "Kommunist" nr. 59, 6. aug. 1940

² "Saarte Hääle" nr. 2, 4. okt. 1940

³ "Kommunist" nr. 56, 28. aug. 1940

⁴ "Noorte Hääle" nr. 4, 21. sept. 1940

nistlikuks noomeks."¹

"Kirjuti moodustati kõõ kommunistlike noorte organisatsioon, millest võttis osa 30 liiget."²

Siinjures võime tähele panna, et tavaliselt astus enamus organiseerimiskoorolekust osavõtjaid kohe ka ÕKKV liikmeks.

Võib öelda, et põhilises osas oli organiseerimistõõga s.o. vallakomiteede ja algorganisatsioonide moodustamisega valdadesse lõpule jõutud 1940. aasta oktoobriks, mille kohta kirjutab ka ajaleht "Noorte Hääõ", et "... igasse valda on moodustatud komiteed, kes koordineerivad valla piires kommunistlike noorte tõõd."³

Ka sm. Telman, võttes kokku oma tähelepanekuid maakondades ringi sõites, kirjutab ajalehes "Noorte Hääõ", et igas maakonnas on juba loodud kindel alus ÕKKV-le, kuigi mõnes maakonnas on jõutud tõõd kohem teha muites, mis on osaliselt tingitud ka kaad-

¹ "Noorte Hääõ" nr. 33, 25. okt. 1940

² "Punane iäht" nr. 1, 1. det. 1940

³ "Noorte Hääõ" nr. 24, 15. okt. 1940

ni puudusest.

Sm. Tilmann kirjutas: „Igal pool, kus käisin, kurdeti vastava kaadri puudust. Kuid see on ka täiesti loomulik.

SKNü alustas oma tegevust täiesti uute inimestega. Meil pole kuskilt võtta vilunud inimest, nagu seda on parteil. Meie pidime oma organisatsiooni looma töös täiesti vilumata inimestest.

... Oma organisatsioonilist tööd tuli sageli usaldada inimestele, keda kuigi hästi ei tuntud. See oli algsel paratamatul, kuna noortel polnud seni olnud võimalusi arendada oma võimeid, sest puudusid ju vastavad tööliskoorte organisatsioonid. Kuid selle lühikese aja jooksul, mil meie ühinguks on tegelesime, on meil välyä kujunenud oma kindel kaader, millega võime arvestada. Kuna aga SKNü töö on väga suur ja laialdane ja iga päevaga kasvab, seepärast pole ime, et meil süski on puudus kaadrist.”¹

Organiseerimistööd valdades oktoobrikuuga lõpetatult pidada süski

¹ „Noorte Hääle“ nr. 21, 11. okt. 1940

ei saa, sest veel hiljem moodustati algorganisatsioonide juurde. Nii moodustati algorganisatsioonide 1940. aasta oktoobri lõpul Iamsalu, Maardu, Bahastusse¹, Luunja² jne.

Ka novembris loodi veel algorganisatsioonide. „Saarte Hääle“ kirjutas: „Kaarma koolimajas peeti 17. novembril noorte organiseerimise koosolek. Samas moodustati ka ELLNti Kaarma algorganisatsioon.“³

Saaremaal toimunud organiseerimiskoosolekud veel: 20. novembril deits,⁴ 27. novembril Iorgus, 28. novembril Iiri-metsas.⁵

Koosolekuid noorte organiseerimiseks toimus ka veel detsembris. Nii teatatakse ajaleht: „Pärnumaa Orajõe valda on organiseeritud 2 kommunistlike noorte algorganisatsiooni - Kabli ja Metsa-poolse, esimeses on 16, teises 19 noort.“⁶

Kuigi üksikute algorganisatsioonide

¹ „Kommunist“ nr. 110, 21. okt. 1940
² „Noorte Hääle“ nr. 33, 25. okt. 1940
³ „Saarte Hääle“ nr. 27, 20. nov. 1940
⁴ Sealnõu
⁵ „Saarte Hääle“ nr. 31, 27. nov. 1940
⁶ „Noorte Hääle“ nr. 68. 8. det. 1940

nide loomine jatkus novembris-detsembris, võib süsiki öelda, et põhilises osas oli organiseerimistöö raskuspunkt oktoobris möödunud. Kommunistlike noorte töö valdades oli saanud teatud kindlama suuna.

Nagu teada, otsus ühendada Eesti Maa Kommunistlik Noorsooühing üleliidulise Leninliku Kommunistliku Noorsooühinguga kinnitati ÜdKNÜ Keskkomitee Bürool 18. oktoobril 1940. aastal.

Seoses sellega tuli ka läbi viia seniste komсомолipiletite ümbervahetamine. Senised ÜdKNÜ liikmepiletid olid väikese formaadiga, NOOR Kommunistliku NOORSOO Internatsionaali märgiga. Nüüd vahetati need uude trükihallide ÜdKNÜ liikmepiletite vastu ümber.

ÜdKNÜ-ga ühinemine ei kujunenud ÜdKNÜ-le mitte ainult tavaliisus pileti ümbervahetamiseks, vaid see tõstis ka tema töö uude, kõrgemale astmele.

Piletite ümbervahetamisega tegeles ÜdKNÜ Keskkomitee veel kuni suure tsamaasõja algpäevadeni ja se-

da tööd ei jõutudki lõpuni viia, kuna kommunistlikke noori oli väga palju ja samuti esines mitmesuguseid raskusi. Väitlus Valgamaal ei jõutud pileteid kätte kelme, Põdrala ja Naoküla valdades, kuna mainitud valdadega olid 1941. aastal ühendused halvad ja bussid käisid liiga pikkade ajavahemike järgi.¹

Saaremaal oli takistavaks teguriks 1941. aasta kevadel nülvitööde läbiviimine.² Nüisugused raskused erinesid seal, kus juhtiv kaader ei töötanud küllalt aktiivselt.

Esukujus teistele võis seada EKKNi Pärnumaa Komiteed. Et kergendada lükmepiletite kättevõtmist maakoortele, sõitsid EKKNi Pärnumaa Komitee liikmed suurematesse keskustesse, kuhu oli kergem tulla ka ümbuskonna valdade koortel. Nii väitlus sõideti Hõisakülla, kuhu olid koondatud Hija, Rajangu, Saarde, Tali ja Tihemetsa vallad. Häädemestesse

¹ EKPA, f. 31, n. 31-3, s. ü. 72, l. 27

² EKPA, f. 31, n. 31-3, s. ü. 13, l. 94

koondati Ervajõe, Iahkuranna, Lainsaane ja Käädemeste vallad.¹

Kuigi on teateid, et juba 1940. aasta lõpul hakati pileteid ümber vahetama, toimus see põhiliselt süüsi 1941. aastal.

Tartumaal algas piletide ümbervahetamine 5. jaanuaril 1940. Ajaleht "Noorte Kääel" kirjutas: "Telleks püüvaks on ÜLKNÜ Tartumaa Komitee kutsumud Tartusse kõik Tartumaa algorganisatsioonide sekretärid, kes võetakse ÜLKNÜ lükmeskonda erijoones. Eelne 5. jaanuari tuleb kõigil algorganisatsioonide sekretäridel koostada karakteristikvad kommunistlike noorte kohta, kes on võetud kandidaadiks või lükmeks ja töötavad tema algorganisatsioonides."²

Peab märkima, et seoses piletide ümbervahetamisega toimus muudatusi kommunistlike noorte ridades. Rida kommunistlike noori, kes ei seisnud oma ülesannete kõrgusel, lahkusid

¹ ЭКРА, ф. 31, н. 31-3, л. 10, л. 50

² "Noorte Kääel" nr. 2, 3. jaan. 1941

kommunistlikust noorsooühingust. Esa algul emale jäänud noori aga oli jõudnud selleks ajaks ümber kasvada ja astusid kohe ÜLKNI liikmeks. Üldiselt võib öelda, et väljalangemiste protsent oli siiski väikene võrreldes juuredelulijatega.

Näitus näagib ÜLKNI ridade kasvust järvamaal järgmine tabel:

vastu võetud aprillis 1941	liik- meid	kandi- daate	kokku
neist:	216	57	273
1. mehi	152	31	183
2. naisi	64	26	90
sotsiaalse päritolu järgi:			
1. töölisi			128
2. ametnikke			42
3. talupoegi (kuhvikud, sulased)			9
4. talupoegi-keskmikke			89
5. kulakuid			5
algorganisatsioonide kuu kestel:			
1. tööstuses			1
2. koolides			9
3. valdades			7
4. linnades			7

¹ ÜКРН. ф. 31, n. 31-3, s. ü. 4, l. 33

Nagu näha, oli uus jooksul vast-
 tuvõtetud liikmete arv küllaltki suur. Kuid
 nagu teada, moodustasid kommunistlike
 noorte enamuse siski töölised linnades
 ja kooliõpilased. See kajastub ka käes-
 olevas tabelis. Võrreldes koolinoorkoo ja
 üldse linna noortega, oli maal 1940-
 1941. aastal suhteliselt vähe kommu-
 nistlike noori.

ÕKP IV kongressi aruandekõnest 1941.
 aasta veebruaris selgub, et komsomoli
 algorganiratkoonide üldarv oli veebua-
 ris 1941. a. 476, neist oli kätistes 116,
 koolides 60 ja maal 300. Iotriaalselt
 seisundilt jagunes ÕLKNÜ liikmeskond
 järgmiselt: töölisi 46%, talupoegi 43%,
 teenistujaid 11%.¹

Kuna meil puuduvad täpsemad
 arvelised andmed kommunistlike noor-
 te hulga kohta linna- ja maanoorkoo hul-
 gas, siis võime siit umbkaudu järe-
 lada, et 1941. aasta veebruaris ligi
 60% (töölised ja teenistujad) kommunist-
 like noori pärinesid linnanoorkoo hul-
 gast, veidi üle 40% aga maanoorte

¹ ÕKPA, f. 1, n. 21, s. ü. 167, l. 21 jj.

hulgast.

Kui meil on antud ka kommunistlike noorte arv maakonnas, ei ole täpselt teada, kui suure protsendi niist moodustavad kooliõpilased. Kuid võib arvata, et see oli küllaltki suur. Näiteks on teada, et Viimemaal oli 1941. aasta jaanuaris kogu maakonnas umbes 300 kommunistlikku noort, neist umbes 100 oli Rakveres, 40 Kündas ja õige väike protsent maakonnte sees.¹ (Siin on antud kommunistlike noorte arv, kellel olid piletid ümber vahetatud. - L.R.)

Selline olukord valitses ka teistes maakondades ja kui on antud maakonna kommunistlike noorte arv, siis peame alati arvestama seda, et võrreldes kooliõpilastega oli valdades kommunistlike noori suhteliselt vähem.

Kuid süski toimus ka valdades pidev kommunistlike noorte arvu kasv. Nii näiteks võeti Viljandimaal 25. aprillil 1941. aastal Põltsamaa vallast varsti 3 tüüt; 30. aprillil Kuislepa vallast 11 tüüt, 9. mail Kõo vallast 6 tü-

¹ БКРА, ф. 31, н. 31-11, д. и. 58, л. 18

get, Karksi vallast 9 ja Kabala vallast 4
 lüiget; 11. mail Kõpu vallast 9 lüiget; 20.
 mail Nastre mõistast 10, Tarvastu vallast
 13, Iuhalaane vallast 6, Tauru vallast 17
 lüiget¹ jne.

Samasuguseid näiteid võib leua
 ka teiste maakondade valdade kohta.

§ LKNÜ Viljandimaa Komitee büroo
 istungite protokollis 1941. aasta maist kir-
 jutatakse, et „erialgu on tarvis paluda
 § LKNÜ Keskkomiteelt 220 liikmepiletit ja
 30 kandidaadikvaarti”.² Järelikult ei saa-
 nud Viljandimaal selleks ajaks olla mit-
 te vähem kui 250 § LKNÜ lüiget ja liik-
 mekandidaati.

Valga maakonnas kuulus § LKNÜ
 ridadesse 1941. aastal 292 lüiget. Juuni
 algul töötas Valgamaal organisatsioon:
 Valga linnas 6, Helme vallas 5, Kummuli
 vallas 1, Kaagjärve vallas 1, Karula vallas
 3, Kuigatsi vallas 3, Põdrala vallas 1, Tan-
 gastes 1, Tähevas 4, Tõllistes 4, Vaaskülas 3 -
 kokku 33 algorganisatsiooni.³

¹ § KPH, f. 31, n. 31-3, s. ü. 19, l. 33-78

² § KPH, f. 31, n. 31-3, s. ü. 19, l. 20

³ § KPH, f. 31, n. 31-3, s. ü. 7^a, l. 27

ЭЛКНУ Пärnumaa Komitee büroo istungite protokollis 23. maist 1941 kirjutatakse: „Seni on välja antud 389 liikmepiletit. On ettepanek, tellida veel 300 liikmepiletit ja 50 kandidaadikaarti.“¹

13. juuni protokollis kirjutatakse: „Kuna piletid on lõpukorral, tuleb ЭЛКНУ keskkomiteelt paluda veel 100 piletit.“²

Kui 1940. aastal ulatus kommunistlike noorte arv Pärnumaal 500-ni, siis nüüd paistab, et see arv on tuhendvalt suurenenud.

ЭЛКНУ Võrumaa Komitees oli 1941. aasta juunis arvel 407 ЭЛКНУ lüiget, kes võtsid osa 37 algorganisatsioonide tööst, neist võeti linnas lootas 4 algorganisatsiooni.³

Tartumaal jõuti suure tsamara-sõja alguses mood komсомолipiletid välja anda ainult umbes 500-le noorele.⁴

Kuigi kõigi maakondade kohta puuduvad andmed, võib arvata, et kõikjal käis intensiivne uute комсомолipile-

¹ ЭКРА, ф. 31, н. 31-3, л. 10, л. 43

² ЭКРА, ф. 31, н. 31-3, л. 10, л. 55

³ ЭКРА, ф. 31, н. 31-11, л. 52, л. 4

⁴ Э. Таркпеа, lk. 418

tite väljandmine, mille katkestas suur
Isamaasõda.

Vabariikliku kommunistlike noorte
organisatsioonide liikmete arv oli tõusnud
1941. aasta 1. juunius kogusummas küm-
nede tuhandele.¹ See ei olnud sugugi väi-
ke arv ja seetõttu jõuti enne sõja puhke-
mist need liikmepiletid välja anda ai-
nult 54,5 protsendile Eesti kommunistli-
kust noortest.²

6ma esimese legaalse eksisteeri-
mise aasta jooksul suulis ELKNi koon-
dada enda ümber arvuvalt nõukogu-
de Eesti noori.

Kohe peale nõukogude võime
kehtestamist algasid komsomoli algor-
ganisatsioonide loomised. Erialgu rajati
need suuremates linnades ja tööstuskes-
kustes, kuid juba 1940. aasta augustis
asuti nende organiseerimisele ka maal.

Maakondadest sisid eriti organis-
seerimise poolest Tartu- ja Võrumaa,
samuti Järva- ja Virumaa, aeglasemalt

¹ P. Lavin, Eesti kommunistlikud noored suure
Isamaasõjas (1940-1941), mälestuste kogu-
mikus „Võitluse kadadele“, Tallinn 1960,
lk. 11

² Sealsamas, lk. 12

eäms aqa see Viljandi- ja Petserimaal
ning raartel.

Kommunistlike noorte algorgani-
satsioonide moodustamine oli aluseks kom-
munistlike noorte järgnevale majandusli-
kule, poliitilisele ja kultuurilisele tegev-
selle.

II peatükk

Komsomoliorganisatsioonide võitlus majanduslike ülesannete täitmise eest

Peale 1940. aasta 21. juunit al-
gasid Eesti töötaval noorsool tööroh-
ked päevad.

1940. aasta moodus põhiliselt
noorte organiseerimise lähe all kommu-
nistlikku noorsooühingusse. Kuid juba
organiseerimise perioodil võttis Eesti noor
komsomoliorganisatsioon aktiivselt osa kõi-
gist partei majanduslikest ja poliitilistest
üritustest: tööstuse ja kaubanduse natio-
naliseerimisest, uute inimeste edutamisest
juhtivatele majanduslikele töödele, maare-
formi läbiviimisest jne.

Eriti tähtsat osa etendavad kom-
 somoliorganisatsioonid maal, kus palju-
 der kohtades polevad veel parteiorgani-
 satsioonid. Kommunistlikud noored aitavad
 jõukohaselt kaasa maareformi elluviimi-
 sele ja osutavad eriti suurt abi 1941. aas-
 ta kevadmüüviampania läbiviimisel.

Riigivolikogu ajaloolisel istun-
 gil 23. juulil 1940. aastal vastuõttud
 deklaratsioonil maa kuuldamisest rah-
 va omandius oli määratud suur tähtsus
 rahvamajanduse aluste ümberkorralda-
 misel.¹

Juhituna töötava talurahva töö-
 listest huvidest ja väljendades kogu töö-
 tava rahva tahet, deklareeris Riigivoliko-
 gu 23. juulil 1940: „Kogu maa ühes selle
 põue varadega, kõik metsad, järved ja
 jõed kuulatakse kogu rahva omandu-
 seks, s.o. riigi omanduseks. Maade suu-
 ruseks, mis antakse iga töötava talupo-
 ja kasutada, määratakse ülemmäär
 30 ha. Kõik maade ülejäägid, mis üle-
 tavad selle suuruse, arvatakse riiklikku
 maatagavarasse selleks, et riigil oleks

¹ H. Tiido, Kõukogude maareformi eestis, Tallinn
 1960, lk. 27

võimalik abistada maata ja vähese maa-
ga talupoegi nende maaaga varustamisel".¹

Sotsialistliku revolutsiooni tingi-
mustes teostatud maa nationaliseerimi-
ne oli tugevaks hooberis tootmisvahendite
vaomandusele ja suureks sammuks tee
sotsialismi poole.

Selleks, et kindlustada maare-
formi edukas läbiviimine teavetud
klassivõitluse tingimustes, murda kulaku-
le ja nende käsilaste vastupanu, tugev-
das EKRP igati oma organisatsioonilist ja
poliitilist tööd maal.

Suureks toeks ja EKRP ustavaks
abiliseks võitluses nõukogude võimu kind-
lustamise eest olid kommunistlikud noo-
ked. Neil oli suuri tekeid kõigis par-
tei juhtimisel läbiviidud majandusli-
kes ja poliitilistes üritustes.

Seoses maareformi elluviimisega
ilmus ajalehes „Kommunist“ üleskut-
se: „Noortel on meie maareformi teosta-
misel täita suur ja vastutusrikas üles-
anne. EKRNÜ organid ja kogu töötar
noorus peab jälgima, et see üldans lä-

¹ „Rügi Teataja“ nr. 77, art. 744, 1940

bi töötava rahva huvides, et maareform kindlustaks tõesti maa terna tegelekuks harijale.

Noortel tuleb kursis olla maata ja vähese maaga talupoegade maaga varustamise määrusega, tutvustada seda teistele ja anda kõhklejatele ja vasturääkijatele faktilist materjali mõne ebaõige väite tagasilükkamiseks.¹

Selleks, et osata õigesti kaasa aidata maata ja vähese maaga talupoegade varustamisel maaga, õppisid kommunistlikud noored kõigepealt tundma maata ja vähese maaga talupoegade maaga varustamise määrust. Jälgiti pidevalt, et esmajärjekorras varustataks maaga vähese maaga talupojad, aasta- ja põllutöölised, poolteramehed ja rentnikud.

Kohapeal valdades korraldati kommunistlike noorte poolt selgituskoosolekuid, kus selgitati määruse sisu ja paljastati kulakute ja teiste vahelise elementide kuritegelikud kavatsused, samuti anti praktilist abi maamootjatele.²

¹ „Kommunist“ nr. 51, 23. aug. 1940

² ЭКРА, ф. 31, к. 31-11, л. н. 52, л. 2

Nii toimusid maareformi selgitavad koosolekud Harjumaal: Kuusalus, Kehras, Jalutaguse, Kohilas, Kose-Ristil.¹

Võrumaal toimusid maareformi selgitavad koosolekud Isolgas, Levil, Luhamaal, Viitinas, Ruumäel, Nava-Saaluses, Kirpis, Veriskal, Loosis, Moostes.²

Vastavad koosolekud toimusid ka teistes maakondades ja kõikjal kuulati neid suure huviga. Ei ole andmeid, kas kommunistlikud noored selgituskoosolekuid ka iseseisvalt läbi viisid, kuid nad esinesid sõnavõttelega neil koosolekudel.

Valdades, kus puudusid parteiorganisatsioonid, täitsid nende ülesandeid komsomoliorganisatsioonid. EK P läänema organisatsiooni I konverentsil 25. jaanuaril 1941 märgiti: „Neis valdades, kus puuduvad parteiorganisatsioonid, täidavad nende ülesandeid kohalikud E L K N-i vallakomiteed.“³

Samuti asusid parimad kommu-

¹ „Kommunist“ nr. 51, 23. aug. 1940

² „Kommunist“ nr. 84, 25. sept. 1940

³ H. Tüdo, lk. 41

ja Viikumaal. Ka uute kohtade saamise soove oli Tartumaal kõige rohkem. Järgnesid Harju- ja Viikumaal.¹

Skariform viidi ellu ägedas klassivõitluse olukorras. Klubid hirmutasid taluseid ja kehvikeid ning neil läks üksikute jõududel korda mõjutada neid maast loobuma.

Näiteks Viikumaal Arsamalla külalase Evald Kooplik tungis kaks korda kallale uusmaasaajale Eduard Bolele, peksis teda ja ähvardas tema talu maha põletada.²

Järvamaal koigi vallas suurtalupidaja Mikop lubas selle maasaaja talu maatasa teha, kui tuleb temalt aravõetud maastükile.³

Sellised ähvardused mõjusid ja mõnedki ei julgenud neid maastükke vastu võtta. See näitab, et olukord nõudis parteiorganisatsioonilt ja tema liitlaselt kommunistlikult noorsooühingult järjest suuremat bolševistlikku valvsust, otsustavat klassivaenlase paljastamist. Briti

¹ „Kommunist“ nr. 57, 29. aug. 1940

² „Noorte Käl“ nr. 30, 22. okt. 1940

³ Tealsamas

halastamatult oli vaja murenda kulakute sabotaaži.

Klassivõitluse olukorras maareformi läbiviimise venis mõnevõrra. Plaan nägi ette reformi teostamise 15. oktoobriks, tegelikult oli aga töö siis alles täies hoos. Nü kirjeldab 1940. aasta oktoobris „Tööriaha Hääle“, et Pärnumaal „vaid mõnel pool on jõetud kavad woostada ja kinnitada. Kes mõttes sammuvad praegu erinimas Orajõe ja Häädemeste vallad.“¹

Jaaremaal olid maareformi eduka läbiviimise takistuseks erilised maakasutamise viisid, mida mandril ei leidunud. Enamuses olid Jaaremaal talude maad väga mitmes tüüpi ja oli isegi hulka lapi-talude külasiid. On arusaadav, et riin maareformide selgitamine ja nende ots-tarbekohane jaotamine maasaajate va-hel nõudis rohkem eeltööd ja põhjaliku süvenemist asjasse.

Kui kogu Eesti valduses tahtis juurdelõikeid 42 732 vähese maaga talu-pidajad ja uute maakohtade soovijaid

¹ „Tööriaha Hääle“ nr. 2, 17. okt. 1940

oli 39 097, siis 12. oktoobriks oli nendest ka-
huldatud villaltki väike protsent: nute ta-
ludega 6 427 talupoega ja juurdelõikeid
oli saanud 8 479 talupoega.¹

See näitab, et paljud parteiorgani-
satsioonid, maakomiteed ja komсомoliorga-
nisatsioonid ei hinnanud vajalikult maa-
reformi tähtsaks teostamise tähtsust.

Juba oktoobri lõpuks saadi üle
esialgsetest raskustest ja maareform hak-
kas arenema edukalt. Ajalehtedes toodi
peaaegu iga päev teateid maareformi edu-
ka arenemise kohta.

"Punane Niimaa" kirjutas 18. ok-
toobril, et "maareform on teostatud juba
14 vallas".²

"Noorte Hääle" kirjutas 31. oktoobril:
"Pärnumaal on maakorralduskavade ki-
vitamine lõpetatud. Pooleli on vaid veel
maa tegeliku üleandmise tööd nutele oma-
nikule, kuigi need tööd toimuvad pidevalt".³

Valgamaal olid maareformi viise-
sed tööd 25. oktoobriks lõpetatud.⁴

¹ "Noorte Hääle" nr. 28, 19. okt. 1940

² "Punane Niimaa" nr. 4, 18. okt. 1940

³ "Noorte Hääle" nr. 38, 31. okt. 1940

⁴ "Noorte Hääle" nr. 33, 25. okt. 1940

laaremaale „ kõige enam on edene-
nud maareformi teostamine Lühü, Pärna-
maa, Saare ja Lümända valdades.“¹ Ja
veidike aega hiljem: „ Pärnamaa vald
lõpetas esimesena maareformi tööd“².

Novembri teisel poolel oli maa-
reform juba täielikult ellu viidud. Põllu-
töö Rahvakomissariaadi andmil sai 53000
maata ja vähese maaga talupoega küsigil-
tasuta üle 350 000 ha maad ja loodi 27575
uut talumajapidamist.³

Maareformi teostamise järel tõu-
sis päevakorraks üha uusi põllumajan-
duslike ülesandeid. Esimeseks küsimu-
sks oli põllumajanduse mehhaniseerimise
probleem, mille lahendamiseks kommu-
nistlikud noored elavalt osa võtsid.

Põllutöö Rahvakomissariaadi ka-
va kohaselt nähti ette 15. riikliku Masi-
na-traktorijaama (MŤJ) asutamise.

MŤJ-d omakonda pidid jagunema bri-
gaadideks, misrüguseid oli otsustatud
luua 75. Iga brigaadi juurde arvestati

¹ „Saarte Hääle“ nr. 13, 23. okt. 1940

² „Saarte Hääle“ nr. 15, 26. okt. 1940

³ Eesti NSV Ennastamisvolitsooni ja Isikialistliku Üles-
ehitustöö Riikliku Keskrahvi (Eesti NSV ERKA), fond R-6,
nimistu 2, säilitusühik 4, l. 8

4-5 traktorit ja 2 veoautot.¹

Mašina-traktorijaamu pidi asu-
tama²:

Vikumaale	2	Mŕj	44	traktoriga
Järvamaale	1	- " -	25	- " -
Karjumaale	2	- " -	42	- " -
Lääne- maale	1	- " -	25	- " -
Saaremaale	1	- " -	15	- " -
Pärnimaale	2	- " -	42	- " -
Viljandimaale	1	- " -	25	- " -
Tartumaale	2	- " -	50	- " -
Võrumaale	1	- " -	25	- " -
Petserimaale	1	- " -	22	- " -

Et kindlustada Mŕj-d kvalifit-
seeritud kaadriga, tuli komсомoli ja
noorsoo hulgast valida ja ette valmista-
da 1000 traktoristi.³

Sega langes Kommunistliku Noor-
sooühingu maakonnakomiteedele ja alg-
organisatsioonidele suur vastutus - kaasa
aidata kandidaatide valikuks traktoristi-
de kursustele.

Et noored selle suuna ja vastutusrik-
ka ülesandega edukalt toime tuleks, el-

¹ "Noorte Hääle" nr. 52, 19. nov. 1940

² "Saarte Hääle" nr. 40, 13. det. 1940

³ "Noorte Hääle" nr. 70, 11. det. 1940

leus oli vaja valla kommunistlike noorte algorganisatsioonide sekretäridele kohe hakata tegema vastavaid etteid.

"Tööraha Hääl" kirjutas: „Kõigepealt võtagu arvesse iga kommunistlike noor, kes avaldab soovi minna traktoristide kursustele. lähemal päeval raadetakse kõigine valdadesse kommunistlike noorte Pärnu Komitee poolt välja töötatud kava, kus on näidatud, kui palju iga vald (alusel on võetud kommunistlike noorte arv vallas) võib saata noori kursustele.“¹

Kuigi puuduvad konkreetsed andmed etteõde kohta teistes maakondades, võib arvata, et kõikjal lehti vastavaid ettevalmistusi.

Noorte suur hulk nende kursustele vastu näitab kursustest osavõttasoorijate nõukus. Nii Tartumaalt pidi kursustele pääsema 175 noort, kuid soovi-jaid oli juba 20. detsembril ligi 250,² 3. jaanuaril 1941. aastal oli aga sooviavaldusi 390.³

Vinumaal asetatavate MTJ-de

¹ „Tööraha Hääl“ nr. 23, 5. det. 1940

² „Noorte Hääl“ nr. 78, 20. det. 1940

³ „Noorte Hääl“ nr. 2, 3. jaan. 1941

jaoks vajati 120 traktoristi, sooviavaldusi oli aga 1940. aasta detsembril lõpul juba umbes 500.¹

Traktoristide kursused algavad 1941. aasta jaanuaris, igas maakonnas eri ajal. Tartus algavad kursused 15. jaanuaril.

"Noorte Käl" teatas: "Tartusse kogunes 106 noort, niist 75 algajat, 31 on varem tegele- nud traktoriga. Naiskursulari on 39."²

Viimaaal algavad kursused 20. jaanuaril³, samuti Järvamaal, Viljan- dimaal 23. jaanuaril⁴ jne.

Traktoristide kursused omavahel suurt tähtsust. Tema kvalifitseeritud kaadritä oleks raske olnud edukalt ellu viia 1941. aasta kevadkülvil. Separatsi kommunistlike noorte organisatsioonide pöörasid noorte suunamisele traktoris- tide kursustele suurt tähelepanu.

Esimese nõukogulise kevad- külvikampaania läbiviimise uues olu- korras, kus oli teostatud maareform ja juurde loodud palju uusi taluma- japidamisi, kel omal poolnud vajali-

¹ "Puhane Viimaa" nr. 33, 28. det. 1940

² "Noorte Käl" nr. 21, 25. jaan. 1941

³ "Puhane Viimaa" nr. 7, 18. jaan. 1941

⁴ "Puhane Täht" nr. 9, 24. jaan. 1941

kuul määraval inventari ega tööloomi, nõudis ka kommunistlikelt noortelt igakülgset tähelepanu.

Esimeseks nõukogudeaegseks kevadkülviks oli loodud ette nähtud 15 Mŕj asemel 25 Mŕj.¹ Kuid peale Mŕj-de loomise oli ette nähtud organiseerida ka 240 hobumasinriistade laenukeskust.²

Loodavate hobumasinriistade laenukeskuste töö organiseerimine, samuti lepingute sõlmimine talumajapidamisega, kus kõige enam vajati abi - oli kommunistlike noorte tähtsaks ülesandeks.

1941. aasta kevadeks oli organiseeritud 250 hobumasinriistade laenukeskust.³, millede loost kommunistlikud noored etavalt osa võtsid. Näitena on teada, et Pärnu-Jaagupi Mŕj abidirektoris oli kommunistlik noor Elmar Raag.⁴

1941. a. maiskuus töötas hobuma-

¹ S. Kutsar-Zabrotskaja, lk. 142

² ЭНФУ ОРКА, ф. 2-6, к. 5, л. 218, л. 56

³ Sealsamas, l. 63

⁴ „Noor dehvilane“ nr. 6, juuni 1941, lk. 247

sinnistade laenuuspunktide juhatajate-
na Läänemaal 6 kommunistliku noort.
Peale selle töötas suurel arvul kommu-
nistlike noori talimustena, seppadena
ja teistel töödel.¹

Ka teistes maakondades võtsid
kommunistlikud noored osa hobuma-
sinnistade laenuuspunktide ja Nõj-
lööst OAO.

Tähtsat osa etendasid kevadkü-
vikampaania läbiviimisel valdade
täitevkomiteede juurde loodud noorte ar-
tiivid, milleste ülesandeks oli selgitus-
töö läbiviimine talupoegade seas kevad-
külvil ettevalmistamisel. Nad hoolitse-
sid kunstväetiste ja tööriistade olemas-
ole eest, eiti majapidamistes, mis olid
saanud maareformiga maad.

Selgitustöö edukas läbiviimine
jätkasid jätkama valdade täitevkomiteed
vallasid 10-talulisteks gruppideks
ja kinnitasid iga talugrupi peale ühe
teadliku kommunistliku noore, kes tegi
oma grupi põlvpidajate hulgas selgi-
tustööd külvikampaania õigeaegse täit-

¹ „Töötav Läänlane“ nr. 50, 6. mai 1941

mise kaseks ja hiljem saatis perioodiliselt informatsiooni EKPR järvamaa komiteele ja maakonna Täitevkomitee Maasarakonnale külviplaani täitmise, kohapeal esinevate väärnähtete ja lakistuste kohta.¹

Kevadkülvikampaania paremaks läbi viimiseks jagati Viljandi maakond 21-ks ringkonnaks vastavalt valdadele. Igas ringkonnas moodustati ringkonna kevadkülvikomisjon kuhu kuulusid:

1. esimees - EKPRi kohaliku vallakomitee sekretär.

2. liikmed: 1-2 algorganisatsiooni sekretär.

1-2 rahvamaja noorte seksiooni juhatajad.

1-2 aktiivsemad kommunistlikud noort.²

Võrumaal Valgjärve vallas oli iga kommunistlik noor võtnud omale ülesandeks kontrollida kümnes lähemas majapidamises külvide teostamist. „Tööraha Õlu“ kirjutas, et kommunistlikud noored „informeerivad pidevalt juhtivaid orga-

¹ EKPR, f. 31, n. 31-3, s. ü. 4, l. 4

² EKPR, f. 31, n. 31-3, s. ü. 19, l. 48

neid erinevatel puudustel, vigadel. Peale kontrollimise ja võimaliku suulise nõuande püüavad nad igakülgselt abistada mahajääjaid ja neid, kel on tekkinud raskusi külvikampaania teostamisel.¹

Tõodud näidetest ilmneb, et kommunistlikud noored olid väga tihedalt seotud kevadkülvikampaania läbiviimisega, palju tihedamalt kui maareformi teostamisega.

See on tingitud väga mitmesugustest asjaoludest. Esiteks, andmed kommunistlike noorte osavõtu kohta maareformi elluviimisel on hõlpsamad. Teiselt peame arvestama seda, et maareform viidi ellu perioodil, mil toimus alles kommunistlike noorte organiseerimine. Põhilike tähelepaku 1940. aasta sügisel oli pööratud algorganisatsioonide loomisele valdades ja ainult selle töö kõrvalraid kommunistlikud noored jõukohaselt kaasa aidata maareformi elluviimisele.

1941. aasta külvikampaania läbiviimise ajal olid aga kommunistlike noorte

¹ „Tööraha ära“ nr. 59, 29. mai 1941

organisatsioonid võinud loodud ja kommunistlikud noored said kogu energia-ga kaasa aidata esimese nõukogude-aegse ühiskampaania läbiviimisele.

Peale selle tegutsesid 1941. aasta märtsist-aprillist alates valdades palgalised komsoorgid, kes juhtisid ja abistasid koo-ri ühiskampaania läbiviimisel.

Külvitööde viiemaks lõpetami-ses asusid kommunistlike noorte val-lakomiteed omavahelisse sotsialistliku võistlusesse. Nii istasid väljakutse sotsia-listlikus võistluseses Tartumaal Tartu vald Ämri vallale ja Tähtvere vald Rop-ka vallale. Kokku oli sotsialistlikus võist-luses 16 valda.¹

Võrumaal algas sotsialistlik võist-lus kõigi algorganisatsioonide vahel juba 1941. aasta märtsi algul. Erilist aktiiv-sust näitasid siin Võru valla kommu-nistlikud noored.²

Suurt abi osutasid kevadühik-kaampaania läbiviimisel MTJ-d ja hobu-manuunistade laenuuspunktid.

¹ „Tööraha Elu“ nr. 56, 22. mai 1941

² „Tööraha Elu“ nr. 45, 22. apr. 1941

Kõik MĪJ-d toetavad üksmeelsest otsusest maakoona MĪJ-de üleskutses sotsialistliku võistluse alustamiseks, kohustuslikult töötama tööviljakust, hoidma kokku viit- teainet, sooritama oma tööd aegult hinda- dele hea, kindlustama töedistriipliini ja hoidma maninad töökorras.¹

Kui riigis töötav talupidajate- kond kohal peal suhtes suurtesse manina- lisse teatava umbusaldusega, siis töö are- uedes olukond muutus põhjalikult. Kõikjal võeti traktoriste rõõmuga vastu.

Juba riigis töö käigus saavuta- tid traktoristid oma töös väga häid ta- gajärgi. Nii MĪJ traktorist - kommunist- lik noor laanispäa kündis 5 päeva kes- tel 12,36 ha põldu, Oskar Kurvits aga 6 päevaga 20 ha põldu. Rauvere MĪJ trakto- rist põldu kündis keskmiselt 3,9 ha põldu päevas ja kommunistlik noor Peilman üle- tas päevased töönormid alati kaugelt üle 100 protsendi.²

Kui riigis töötulemusi võis lugeda heaks, oli raske üksikute MĪJ-de

¹ ZNSU GRKA, f. R-6, w. 5, s. ü. 218, l. 50

² ZNSU GRKA, f. R-6, w. 5, s. ü. 218, l. 54

tööd 20. mail võrrelda tagajärgede poolt, kuna tööaeg oli oluliselt suurem. Esimesed MTJ-d asusid tööle 6. mail, laaremaal aga ei saanud asuda enne 15. maid, kuna maasid saabusid kasete jäätinimuste tõttu kohale alles 15. mail.¹

Samuti polnud ka töötingimused kaugeltki ühesugused. Viljandi, Valga, Tartu ja Järva maakondades olid traktori töödeks paremad eetingimused, kui laare, Lääne, Ida-Virumaa või Petseri maakonnas. Õhuke mullapiikas, rohked kraavid, väikesed haritavad maad küid pidurdavad edukat tööd ja traktorid saageli vähemaid või suuremaid rikkeid maasale juures.

Sellest ja samuti organiseerimis- ja juhtimistööst tingituna saavutasid MTJ-de vahelises sõjalistlikus võistluses eriti Viljandi- ja Järvamaa. Viljandi MTJ traktoristid ületasid oma töönormid keskmiselt 200 protsendi ulatuses, Järva- ja Petseri MTJ traktoristid täitsid päevanorme 230 protsendiliselt.²

¹ ZNSU GRKA, f. R-6, n. 5, s. ü. 218, l. 61

² Sealsamas, l. 62

ÕKP ja ÕLKNÜ suure poliitilise ja organisatsioonilise töö tulemusena viidi esimene nõukogude kevadkülv süüri läbi edukalt. 1941. aasta kevadkülviplaan, mis 12 000 ha võrra ületas 1940. aasta külvipinna, täideti 106 protsendiliselt.¹

Maareformi ja kevadkülvikampaania läbiviimise olid suuremateks majanduslikeks üritusteks maal, mille elluviimisest kommunistlikud noored osa võtsid.

Kuid nende ürituste kõrvale oli veel nida üritusi, milledest kommunistlikud noored kahtlemata osa võtsid, kuid kahjuks on andmed nende kohta väga haruld. Nü näitena loodi juba esimesel nõukogu-aastal Eesti NSV-s 113 sorhoo² ja võib arvata, et kommunistlikud noored võtsid osa nende loomisest ja tegevusest. Näitena kirjutas „Tööraha õlu“, et „Tõmerpalu valla kaitlali algorganisatsioon oma koosolekul otsustas kutsuda töövõistlusele Tõmerpalu sorhooi algorganisatsiooni...“²

¹ „Cabejekar 3jokur“ nr. 144, 21. juuni 1941

² Eesti NSV ajalugu, Tallinn 1957, lk. 529

isõukoode Eesti noor komsomoli-
organisatsioon maal võttis aktiivselt osa
kõigist partei majanduslikest üritustest,
uü maareformi elluviimisest, kevadküü-
teostamisest uü ka teast teistest ürites-
test.

Kommunistlikud noored andsid suure
panuse Eesti küba majandusele erialgsel
ümberrahaldamisel ratsialistlikele alustele.

III peatükk

Poliitkayvatylik ja kultuur- majjiline töö noorsoo- kulgas

Jamaaegselt organiseerimistöo-
ga asus EKNÜ 1940. aasta suvel ak-
tiivsele tegevusele nõukoode korra kind-
lustamisel.

Pähtsal kohal kommunistlike
noorte töös 1940.-1941. aastal oli poliiti-
line kasvatusöö noorsoo seas.

Noorsoo kommunistlik kasvata-
mine oli tihedalt seotud noorte poliit-
hariduse ja üldkultuuriliste teadmiste
arendamisega.

Teudur osa noorsoost oli veel
kodanliku kasvatus mõju all. See oli ka
arusaadav, sest lähikese ajaga ei või-

poolt läbi konstitutsiooni selgitavad koosolekud järjamaal: Käravetele, Lehtmetsa-Ristil j.m., kus koosolekutest võttis osa umbes 300 inimest.¹

Karjumaal aitasid kommunistlikud noored läbi viia konstitutsiooni selgitavaid koosolekuid Kuusalus, Kolgal, Hüüms² ja Ihus³.

Nõrumaal tegutses eriti aktiivselt Rõpina algorganisatsioon, kus mõnekuuse tegevusaja jooksul oli läbi viinud 24 kõnekoosolekut.⁴

Ajalohes "Kommunist" kirjeldatakse 5. septembril, et Pärnumaal on "konstitutsiooni selgitavaid koosolekuid peetud igas vallas. Suuremad olid: Kiidvas, Mässus, Lihulas, Mõisakülas, Parilas, Maidlas ja Kasaril".⁵

Selgitus- ja kõnekoosolekuid peeti ka teiste lähitrüümide sündumuste puhul nagu oktoobripidustused, NSV tüde ülemnõukogu valimised, kevadkülvikam-

¹ "Kommunist" nr. 70, 11. sept. 1940
² Tealsamas
³ "Kommunist" nr. 153, 5. det. 1940
⁴ "Noorte Hääle" nr. 62, 30. nov. 1940
⁵ "Kommunist" nr. 64, 5. sept. 1940

paania jne.

Nii korraldas ELKNI Pärnumaa Komitee oktoobrirevolutsiooni 23. aastapäeva pidustuste puhul kõhukoosolekute ringreis Pärnumaal markuudiga: Iahkumanna, Käademuste, Orajõe, Tihemetsa, kus kõhuldi tumadel:

- 1) Oktoobrirevolutsiooni 23. aastapäev,
- 2) kommunistliku noorsooühingu töö külas,
- 3) sotsialistlik võistlus maal.¹

Oktoobri-pidustuste puhul kannistatid kommunistlikud noored tänavaid, maju, korraldasid pidulikke koosolekuid ja proöktuid.

Nii korraldati Harjumaaal pidulikke koosolekuid kommunistlike noorte kaasabil 116 kohas 26 095 osavõtjaga, tasuta rahvapidustusi peeti 80 kohas ja neist oli osavõtjaid kokku 22 193, kõhukäike-demonstratsioone korraldati 15 kohas 5 090 osavõtjaga ning muid üritusi, nagu kinotendusid ja õpilashommikuid korraldati 6 kohas.²

Viljumaal toimuvad pidulikud

¹ „Tööraha Käl“ nr. 9, 2. nov. 1940

² „Kommunist“ nr. 142, 24. nov. 1940

koosviimised 51 eri paigas 16 268 osavõtjaga, 43 rahvapidu 13 380 osavõtjaga...
 Ehke pidustusi oli selgitavale kõhedeega
 koosolekuid korraldatud 31 paigas, kus
 oli 5 000 osavõtja ümber. Seinalehti pi-
 dustuste viimbrina ilmus 18..."¹

Läänemaal peeti oktoobrirevolutsiooni aastapäeva pidustusi 51 punktis², valgamaal 27 kohas, Võrumaal 30 kohas³ jne.

Korraldatavate ürituste ja nendest osavõtjate kokkusnäitab, et noorsõjaku oli ärganud uuele poliitilisele elule, ta tahtis teada kõike seda, mida ehke kodanlus oli kelakud ja laimakud.

Politiiliste teadmiste lehitamise üheks võtmiks olid ka poliithariduslikud ringid.

Peab märkima, et poliithariduslikud ringid olid ühed esimestest ringidest, millised loodi kommunistlike noorte poolt, kuna poliitringide töö omas esmajärgulist tähtsust, sest vä-

¹ „Punane Viimaa“ nr. 15, 13. nov. 1940

² „Noorte Hääle“ nr. 45, 10. nov. 1940

³ „Noorte Hääle“ nr. 67, 7. det. 1940

hete poliitiliste teadmistega kommunist-
likud noored ei oleks suutnud neid üles-
andeid edukalt täita, mida usaldas nei-
le nende juhtija, Eesti- ja Kommunistliku
Partei.

Eravõtt poliithariduslikest ringidest,
kus õpiti põhiliselt ÜK (b)P ajalugu,
ÜLK Nii ajalugu ja põhiinija, Nõuko-
gude liidu konstitutsiooni, NSK liidu
Ülemnõukogu valimismäärustikku, rise-
ja välispoliitilisi sündmusi, oli alati
kohkavaruline ja puudumini esines har-
va.

Poliitharidusringide töö kohta kir-
jutavad ajalehed:

"... Mäetagusel (Nimemaal - d.R.)
õpitakse hoogsalt konstitutsiooni, mille
õppimisest võtab aktiivselt osa 25 tööta-
vat noort..."¹

Nõos korraldati "referaate ja ette-
kandeid kaks korda nädalas. Erialgeu
on kõhe pandud konstitutsiooni ja
marksismi-leninismi tundmaõppimisele."²
Suure-jaanis "on loodud rida

¹ "Puhane Nimmaa" nr. 31, 21. det. 1940

² "Noorte Häläl" nr. 23, 13. okt. 1940

õpperinge. Kõige olavam on poliitilise enesekas-
vatuse õpperingi tegevus.¹

Peale poliithariduslike ringide
tegevusiid aktiivselt ka teised ringid. Kõik-
jal vajati mitmesuguseid ringe vastavalt
nookte huvialadele, et lõmmata nooki
kaasa aktiivsele tegevusele. Samuti ava-
nes ringides võimalus nooki ideoloogili-
selt kasvatada.

Pakiline vajadus oli vene keele
ringide järel. Alguel, et tõlkida ÜDKNÜ
põhikirja, et heidigi orienteeruda kom-
munistliku noorsooühtingu organiseerimis-
kõrimumes, hiljem, et tutvuda vene keel-
se marxistliku kirjandusega. Huvil vene
keele ringide tegevuse vastu oli suur. Näi-
teks kirjutas ajaleht "Tõõrahva Kõäl", et
Pärnumaal "Pusturis on alustanud tege-
vust vene keele kursused. Osavõtjaid on
iseqi 10. km. kauguselt"²

Samuti tegevusiid aktiivselt tei-
sed ringid, nagu näite, spondi, kõneoskuse
ringid, töötariid orkestriid, laulukoorid.

Nü näiteks oli Nõmu linnas loo-

¹ "Kommunist" nr. 94, 5. okt. 1940

² "Tõõrahva Kõäl" nr. 1, 15. okt. 1940

dud kommunistlike noorte 25-lükmeline puhkpilliorkester, töötas kommunistlike noorte 40-lükmeline segakoor, millised andsid pidevalt maakonnas kontserte ja sisustasid kõhukoosolekuid meesikaliste ettekannetega. Nii toimusid suuremad kontsertmitingud Ahtlas, Urvastes, Käpinas, Võõpsus, Verisoral.¹

Kontsertmitinguid ja isetegevusõhtuid korraldati kõigjal üle maakondade ja osavõtt neist oli kohesavuline. Nii näiteks kirjutas ajaleht „Noorte Hääle“, et 31. detsembril 1940. aastal toimus Kunda rahvamajas kommunistlike noorte isetegevusõhtu, kuhu oli kogunenud üle 400 inimese.²

Liitmeruuguste ringide töö, kontsertmitingud, isetegevusõhtud - kõik need olid ka selleks, et tõsta maakooksoo kultuurilist taset.

Ringid oma enamuses olid moodustatud rahvamajade juurde, harvemini ka koolide juurde.

Juba 1941. aasta alguses oli igas maakonnas asunud tegevusse mitukümmend

¹ EKPA, f. 31, n. 31-11, s. ü. 52, l. 4

² „Noorte Hääle“ nr. 4, 5. jaan. 1941

rahvamaja. Näiteks tegutses Tartumaal 85, Viikumaal 81, Pärnumaal 74¹, Läänemaal 53 rahvamaja². Rahvamajad olid keskused, kus toimusid kõige mitmekesisemad üritused - loengud, koosolekud, mitingud, pesõhtud jne. Rahvamaja oli koht, kus noorsugu ja kogu maarahvas omandas palju väärtuslikku poliitiliste teadmiste alal. Näiteks kirjutas ajaleht "Noorte Hääle" rahvamajade tegevuse kohta Läänemaal: "Kõik Läänemaa 53 rahvamaja on aktiivses poliitharidustöös. Regulaarselt korraldatakse 40-nes õpperingis NSV Lühde ja Eesti NSV konstitutsiooni ja uue keele õppimist..."³

Vaatamata sellele, et rahvamajad said tegutseda võrdlemisi lühikesest ajast, suutsid nad lühikese ajaga palju tunnustuväärset korda saada sotsialistliku kultuuri ülesehitamise suunas. Üksi oktoobripidustuste ajal, kui rahvamajad olid alles loomisel, suutsid nad oma üritustega kaasa lõmmata 500 000

¹ "Noorte Hääle" nr. 9, 11. jaan. 1941

² "Noorte Hääle" nr. 85, 30. det. 1940

³ Sealnamas

inimest.¹

Peab märkima, et ka suurem enamus valdade komsomoliorganisatsioonidest olid moodustatud rahvamajade juurde. Peepärast oli komsomoliorganisatsioonidel suur osa rahvamajade tegevuse organiseerimisel ja abistamisel.

Tähtsat kohta noorkoo poliitiliste teadmiste täiendamises omavol 1941. aastal rahvamajade juurde organiseeritud noorte sektiioonid.

Kui nende sektiioonide ellukutsumisel andsid igakülgselt abi valla- valitsused, siis sektiioonide ellukutsu- mise algatus ja kogu töö korraldus la- nus kohalikel kommunistlikel noortel. Noorte sektiioonide juhatajaks olid tavaliselt kommunistlikud noored, kuid juhatajaks võis olla ka iga noor, kel oli E L K N i soovitus sellele kohale ja keda sinna nõustus ametisse kinnitama kohaliku rahvamaja juhatus.²

Noorte sektiioonide tähtsusest ja ülesannetest kirjutati ajalehes „Noorte

¹ „Noorte Hääle“ nr. 9, 11. jaan. 1941

² „Noorte Hääle“ nr. 26, 31. jaan. 1941

lää" järgmist: „Endise, kodanliku konna juures oli meie nooruskuu ühendatud väga mitmesuguste organisatsioonide vahel, mille ülesandeks oli surmata noortes... õige sotsialistlik mõtlemisviis ning juhtida nende mõtlemine kapitalismi rööbastele... Meie ülesandeks on ümber kasvutada noortest sotsialismi vaimus..., teha nad lähemale elule... Kahjuks ei ole meie noorus oma suures enamusel poliitiliselt veel nii küps, et ta teadliku kommunistliku noorena võiks astuda kommunistlikku noorsootöökohasse. Et süüa ka seda osa noorsoost rakendada ühiskondlikule tööle, et ka neis hävitada kapitalistliku valeõpetuse jäämused, selles tulevadki klubides ja rahvamajades ellukutsumisele vilised noorte sektiioonid, mis koondaksid noori poliithariduslikuks ja kultuurilisteks üritusteks...”¹

Noorte sektiioonide ülesanded hõlmasid väga laia tegevusvalja. Sektiioonide ülesandeks oli korraldada rahvamajades poliithariduslik-

¹ „Noorte lää” nr. 26, 17. okt. 1940

ke ringe, läbi nia poliitilisi loenguid, marxismi-leninismi teooria tundele, võitlust mudogmade vastu. Nad pidid kaasa aitama vastava selgitus- ja praktilise tööga ühiskondlikele töödele, isetegevuse korraldamisele, internatsionalismi kasvatamisele meie kodumaa rahvaste vahel, arendama rahakultuuri, kirjanduslikku tegevust jne.¹

Lühidalt - noorte sektiioonid pidid aitama vabastada noori kodanlike kasvatuse mõju alt ja igati kaasa aitama suurele eelsehitustööle.

Praktiliselt asusid noorte sektiioonid tegevusse 1940. a. algul. Nii moodustati noorte sektiioon Läänemaal esimeste seas Püünsalu valla Risti rahvamaja juurde, milline tegi suurt tööd 1941. aasta kevadkülvikampaania läbiviimisel ja noorsoo poliitiliste teadmiste täiendamisel.²

Lühikese aja jooksul olid sektiioonid loodud kõikides maakondades ja nende tegevusest võttis osa arvukalt

¹ "Noorte Hääl" nr. 26, 17. okt. 1940

² "Noorte Hääl" nr. 65, 18. märts 1941

noori. Näitus tegutses 1941. aasta mais
Nijandimaal 42 noorte sektsiooni 696
liikmega.¹

Suure poliitilise tähtsusega
ürituseks 1940./1941. aasta talvel oli
Nõu liidu Ülemnõukogu valimiskam-
paania läbiviimine. Tähtsat osa eten-
dasid siin ka kommunistlikud noored
-agitaatorid.

Et juhtida noorte agitaatorite
tööd, selleks loodi E L K N i maakonna-
komiteede juurde agitatsiooni- ja pro-
pagandaosakonnad.

Hjaleht „Kommunist“ kirjutas:

„Valmistudes Nõu liidu Ülemnõukogu
valimiseks, on E L K N i läänemaa ko-
mittee juurde asutatud propaganda- ja
agitatsiooniosakond. On loodud propa-
gandistide-agitaatorite kaader, kes ko-
gu maakonnas käivad tegemas selgi-
lustööd valimiseks.“²

Hjaleht „Noorte hääl“ kirjutas:

„E L K N i järvamaa komitee on asunud
tegema eeltood kommunistlike noorte kaa-“

¹ E K P A, f. 31, n. 31-3, s. ü. 19, l. 56

² „Kommunist“ nr. 151, 3. det. 1940

ratõmbamiseks Nõu liidu liemhõukogu ja Rahvuste Nõukogu saadikute valimiste edukaks läbiviimiseks. Propagandistide - agitaatorite paremaks organiseerimiseks noorsoo ja töötava rahva hulgas on loodud vastav osakond."¹

1940. aasta detsembri alguses olid loodud agitatsiooni- ja propagandaosakonnad kõikide E L K N i maakonnanõukomiteede juurde. Neil osakondadel lasus suur vastutus agitaatorite ettevalmistamisel, sest maal oli eriti tähtis, et kõhed oleks korralikult ette valmistatud, siis mõistab kõhelist iga kodanik.

Kuid mitte ainult kõhede pidamises ei seisnud agitaatorite töö maal, vaid nad pidid korraldama ka vestlusi valijatega, kes tulid agitpunktis mõne küsimuse kohta selgust saama.

Selleks, et kõigi küsimustega kursis olla, pidid agitaatorid pidevalt õppima, jälgima järjekindlalt ajakirjandust ja viima loetu rahvamassidesse.

Agitaatorite teadmiste täiendamise

¹ "Nõrde Hääle" nr. 54, 21. nov. 1940

reks korraldati noorte mitmesuguseid nõu-
pidamisi, seminare ja kursusi. Nii toi-
mus 19.-20. novembril 1940. aastal EKP
keskkomitee propaganda- ja agitatsiooni-
osakonna poolt korraldatud ülemaali-
ne EKP maakonna- ja linnaomiteede
agitatsiooni- ja propagandaosakonda-
de juhatajate, instruktorite ja parima-
te propagandistide nõupidamine. Sel-
lest nõupidamisest võtsid osa ka EELKNÜ
organisatsioonide esindajad.¹

Seoses valimiskampaania läbivi-
misega olid „EELKNÜ Tartumaa Komitee
poolt kõik Tartumaa kommunistlike noor-
te komiteede ja nende algorganisatsioonide
sekretärid kokku kutsutud instrueeri-
miskoosolekule Tartus 24. novembril“.²

Agitaatorite paremaks etteval-
mistamiseks alustas Viljandimaal 14. det-
sembril EELKNÜ Viljandimaa Komitee
juures tegevust agitatsiooniseminar, mil-
le tööst võttis osa 50 kommunistlike
noort.³

¹ „Tööraha Hääl“ nr. 17, 23. nov. 1940

² „Noorte Hääl“ nr. 55, 22. nov. 1940

³ „Noorte Hääl“ nr. 75, 17. det. 1940

lisaks agitaatorite ülesannete täitmisele korraldavad kommunistlikud noored kõinjal üle maakondade agitpunktide, andsid välja seinalehtede eriumbmeid, korraldavad valimistest erimaksudelt osavõtva-tele noortele selgituskooreskendid.

Valimiskampaania kommunistlike noorte osavõtul arenes edukalt. Näiteks kirjutas ajaleht „Noorte Hääl“ valimiskampaania käigu kohta Läänemaal: „Peaaegu kõigis valimisjaoskondades on loodud agitatsioonipunktid. Nende punktide agitaatorid korraldavad küladel ja alevites hulgaliselt ettekandeid, vestlusi konstitutsioonist ja valimismäärustikust.“¹

Pegelinke tööse valimiskampaanias olid rakendatud kõik Läänemaa kommunistlikud noored, kellele oli ülesandeks tehtud igapäev oma piirkonna või küla inimestele valimismäärustikku ja konstitutsiooni selgitada. Kommunistlikud noored olid kõikides valdades jaoskonna komiteedele abiks valijate nimikirjade koostamisel.²

¹ „Noorte Hääl“ nr. 67, 7. det. 1940

² „Noorte Hääl“ nr. 65, 4. det. 1940

Üldse töötas valimiste ajal agit-
punktide juhatajana Läänemaal 24
kommunistlikku noort, ringkonnakomis-
jonides 7 ja jaoskonnakomisjonides 56 kom-
munistlikku noort.¹

Viljandimaal kommunistlike noor-
te osavõtet valimiskampaaniast kirjui-
tas ajaleht „Noorte Hääle“: „Agitatsiooni-
tööle on rakendatud kogu maakonna
noored. Nii on kõigis EKKNi algorga-
nisatsioonides moodustatud agitaatorite
kaadrid, kelle ülesandeks on teha selgi-
tustööd oma piirkonnas.“² 1941. aasta
alguses oli läbi viidud juba 130 selgi-
tuskoosolekut.³

Viimaa kohta võime lugeda:
„Viimaaal alustati valimiskampaania-
ga juba varakult ja detsembri algul
oli juba kõigis Viimaa kommunist-
like noorte algorganisatsioonides vasta-
vad selgituskoosolekud läbi viidud. See-
järel hakati tegema selgitustööd kah-
va hulgas... 252 noort abistavad agit-

¹ „Töötav Läänelane“ nr. 1, 3. jaan. 1941

² „Punane Täht“ nr. 3, 6. det. 1940

³ „Noorte Hääle“ nr. 80, 22. det. 1940

punktite ja valimisjaoskondi." ¹ Lilmapaistvat aktiivsust näitavad karitsa nooked. ²

Partumaal oli kogu maakonna ulatuses loodud 183 agipunkti 1900 agitaatoriga. ³ Ka Valgamaal oli loodud tihed agipunktide võrk - arvult 40 - mis võimaldas valimiskampaania edukat läbi viimist. ⁴

Peale tavaliste selgituskooresõnate korraldati peaaegu kõikide maakondade kommunistlike noorte ja sportlaste poolt tähesõite valimiskampaania läbi viimiseks.

Nii korraldati tähesõidud kõikides maakondades 1941. aasta jaanuari algul. Lilmapaistvalt aitavad suusatajad kaasa valimiskampaanias Viim-, Pärnu- ja Läänemaal.

Viimemaal võttis suusaagitaatoridest osa kokku vähemalt 2000 suusatajat. Ringkonnakeskustest väljusid suusatajad andsid valimislaikute edasi kohalikele suusatajatele, kes need kandidid

¹ "Noorte Hääle" nr. 10, 12. jaan. 1941

² "Noorte Hääle" nr. 80, 22. det. 1940

³ "Töerahva Hääle" nr. 33, 31. det. 1940

⁴ "Noorte Hääle" nr. 73, 14. det. 1940

laiali küladesse.¹

Läänemaal saatsid massilised rahvaorganisatsioonid suusatajad teele Kaapsalust, Lihulast ja Märjamaalt. Kaapsalu piirkonnas suusatajad käbisid 129 talu ja 16 maakustust; Lihula ringkonnas suusatajad käbisid 55 talu ja 9 kuskust; Märjamaa piirkonnas suusatajad käbisid 60 talu ja 12 kuskust.² Kokkuvõttes Läänemaa suusatajad-agitaatorid tegid suulist selgitustööd ja viisid agitatööriimaterjali 244. talu ja 37. kuskusse.

Kuigi need täheksidud said alguse linnadest, ei pea me järeldama, et osa võtsid ainult linnakoored. Nendest võtsid osa ka valdade kommunistlikud koored. Seda kinnitab färgmine "Noorte Hääl" teade: "Iartumaal võttis valimiskampaaniast osa 500 suusatajat. Kõige rohkem suusatajaid andsid valdadest Lõuna-Iartumaal Kiidjärve ja Põhja-Iartumaal Lembya vald."³

¹ "Noorte Hääl" nr. 6, 8. jaan. 1941

² Sealamaal

³ "Noorte Hääl" nr. 8, 10. jaan. 1941

võime järeltada, et ka teistes maakondades tähesõidust osavõtjad olid komplektenitud osaliselt valdade kommunistlikest noortest.

Üldiselt võime öelda, et kommunistlikud noored tegid ära suure töö valimiskampaania läbiviimisel. Maakondades aga põhiliselt see töö lasuski kommunistlikeel noortel.

Luure tööd tegid kommunistlikud noored bolševistliku ajakirjanduse levitamise alal.

Et muuta tööd hoogsamaks, toimus ajalehtede tellimiste vastuvõtmine pidevalt sotsialistliku võistluse olukorras. Sotsialistlikud võistlused olid nii maakondade-vahelised kui ka valdade-vahelised ühe maakonna piires. Nii olid sotsialistlikes võistluses omavahel Pärnu ja Viljandi maakonnad¹, Tartu ja Vire maakonnad.²

Tavaliselt võisteldi oma maakonna häälkandja ja ajalehtede „Noorte Hääl“ ja „Kommunist“ levitamises.

¹ „Noorte Hääl“ nr. 27, 18. okt. 1940

² „Noorte Hääl“ nr. 42, 5. nov. 1940

Nii Pärnu- ja Viljandimaa, võis-
telles ajalehtede levitamises, esitanid vas-
tavalt oma kohustused.

Viljandimaal kohustus iga kommu-
nistliku noor koguma 25. oktoobrist 1940
kuni 1. jaanuarini 1941 5 „Punase Tähe“,
4 „Noorte Kääle“ ja 2 „Kommunisti“ tellimust.¹

Pärnumaa kommunistlikud noo-
red kohustuvad sama ajavahemiku jooks-
sul koguma 5 „Tööraha Kääle“, 3 „Noor-
te Kääle“ ja 3 „Kommunisti“ tellimust.²

Ajalehed töid pidevalt ära ka
sotsialistliku võistluse üleskutseid val-
dade vahel. Nii tõi „Tööraha Kääle“
järgmised üleskutsed: „Tõki valla kom-
munistlikud noored kutsevad sulle kom-
munistlikke noori sotsialistlikku võist-
lusse, kohustudes igakuks levitama 5
„Noorte Kääle“, 3 „Kommunisti“ ja 3 „Töö-
raha Kääle“.“³

„E LKNÜ Kalinga kommunistlikud
noored otsustasid kutsuda koostaga
valla kommunistlikud noored bolševist-
like ajalehtede levitamisel sotsialist-

¹ „Noorte Kääle“ nr. 33, 25. okt. 1940

² „Noorte Kääle“ nr. 27, 18. okt. 1940

³ „Tööraha Kääle“ nr. 11, 7. nov. 1940

likku võistluse".¹

Samasuguseid teateid on ka teiste maakondade kohta. Ajaleht „Kommunist“ kirjutas: „Sotsialistliku võistluse süvendamiseks on mõned komiteed asunud Harjumaal omavahelisse sotsialistlikku võistluse bolševistliku ajakirjanduse levitamises. Nii on kroodi algorganisatsioon kutsunud sotsialistlikku võistluse juu kommunistlikud noored...“²

Valgamaa valdade kommunistlikud noored saadsid endale ilusaande - nia igasse talu vähemalt 1 ajaleht.³

Peab märkima, et võistlused arenesid alati edukalt ja koguti hulgaliselt tellimusi. Nii Tartumaa valdade vahel 1940. aasta novembris toimunud võistluse kohta kirjutas ajaleht „Kommunist“: „Võistlusekuu esimese 10 päeva jooksul on tellimusi vastu võetud kõigile ajalehtedele kogusummas 788. Esimindlikud on olnud Noore, Veski, Pala, Puhja ja Otepää vallakomiteed“⁴

¹ „Töerahva hääl“ nr. 11, 7. nov. 1940

² „Kommunist“ nr. 136, 18. nov. 1940

³ „Noorte hääl“ nr. 53, 20. nov. 1940

⁴ „Kommunist“ nr. 131, 13. nov. 1940

Järvamaal 1941. aasta märtsis are-
nenud sotsialistliku võistluse tulemuseha
võeti vastu kokku 3186 tellimust. Pari-
maas osutus Nodja organisatsioon 109 tel-
limusega.¹

Peab mainima, et pideva aja-
lehtede tellimiste vastuvõtmise kõrgel
normaldati aeg-ajalt ka ajalehtede telli-
miste hoogtöökädalaid ja nn. ajakir-
janduse levitamise riinunakpäevi. Riin-
unakpäeva lähikümmitseks oli vald jao-
latud rajoonideks külade kaupa. Küla
peale määrati brigaad, mis koosnes 2-3
kommunistlikust noonest, kās läbi iga
maja, võttis vastu tellimusi ja selgi-
tas ajakirjanduse lähtrust.

Lühert suukemast bolševistliku
ajakirjanduse levitamise riinunakpää-
vast Hiiumaal, kus sellese iiritusse
olid haaratud kõikide Hiiumaa val-
dade kommunistlikud noored toob aja-
leht „Noorde Hääl“ järgmise sõkumi:

„Pühapäeval 16. veebruaril (1941. aas-
tal - d. R.) korraldasid kommunistli-
kud noored üldise bolševistliku aja-

¹ EKPA, f. 31, n. 31-3, s. ü. 4, l. 8

kirjanduse levitamise riinapäeva, kus vilist rõhku pandi noorsoo ajakirjanduse levitamisele. Riinapäev toimus pikemas sotsialistlikus võistluses algorganisatsioonide vahel. Kommunistlike noorte brigaadid ühendasid kõiki talusid... Tellimisi võeti Hiiumaal üldse 1767, neist „Noorte Häält“ 301 ja ajakirjandele kokku 513 tellimust... Algorganisatsioonide vahelisel võistlusel tuli esimeseks Käina algorganisatsioon 410 tellimisega, teiseks Kärdele territooriaalalgorganisatsioon 312 ja kolmandaks Emmaste algorganisatsioon 189 tellimisega.¹

Tellige riinapäev polnud isoleerimulik mitte ainult Hiiumaal, neid korraldati ka teistes maakondades ja need andsid suure prakse ajakirjanduse laiadesse rahvahelkadesse viimisele.

Helgallised sotsialistlikud võistlused ja arvukad ajalehtede tellimised näitavad, et kommunistlikud noored sektusid oma kohustestesse väga tõsiselt.

¹ „Noorte Häält“ nr. 41, 18. märk. 1941

Kommunistlikud noored pööra-
sid suurt tähelepanu ka spordile orga-
niseerimisele maal.

Nõukogude Eesti rahakultuuri ja
spordile reorganiseerimisega hakati
ka maakondades 1940. aasta novemb-
ris organiseerima spordikollektiive.
See töö jätkus veel isegi 1941. aastal. Nii
on teada, et Järvamaal Jämsedal
loodi spordikollektiiv 1941. aasta märtsis.¹

Kuid ka enne 1940. aasta no-
vembrit viidi kommunistlike noorte poolt
läbi sportlike üritusi, nagu näiteks
noorte päeva tähistamised ja maakon-
dadevahelised kergejõustiku võistlused.
Nii teatas ajaleht "Kommunist" 1940.
aasta septembri algul: "Vainara kom-
munistlikud noored püüavad juhtida
kõiki ümbruskonna sportlike, kultuu-
riline ja seltskondlike algatusi."²

Eriti arenes sportlik tegevus
1940./1941. aasta talvel, mil läti NSV
kommunistlikud noored kutsusid Eesti

¹ ЭКРФ, ф. 81, к. 81-1, с. 1, л. 61

² "Kommunist" nr. 63, 21. sept. 1940

ja leedu kommunistlikud noored sotsia-
listlikku võistluse seussalamises Puna-
armee 23. aastapäeva puhul. Võistluste
tingimused olid:

1. Võimalikult suurema arvu kommu-
nistlike noorte osavõtt võistlustest.
2. Saavutada VTK („Valmis Tööks ja Kait-
sks“) I astme ja BVTK („Ble Valmis
Tööks ja Kaitseks“) normide täitmise
kõigi kommunistlike noorte poolt.
3. Teostada NKK lüde ülemnõukogu
valimistele pühendatud tähepäev.¹

Õesti NKK kommunistlikud noo-
red võtsid üleskutsse vastu. Võistluste
esimesel etapil võistlesid omavahel val-
dade kommunistlikud noored. Nii kutsu-
sid Harjumaal kolga kommunistlikud
noored omavahelise sotsialistlikku võistlus-
se Harju valla kommunistlikud noored.²

Pidevad treeningud seusakrossilä-
biviimiseks algasid jaanuaris.³

Vaatamata sellele, et oli küllaltki
suur meeskade puudus, viidi kross läbi
edukalt. Nii oli Võrumaal komplekteeritud

¹ „Noorte Hääl“ nr. 2, 3. jaan. 1941

² „Noorte Hääl“ nr. 25, 30. jaan. 1941

³ EKPA, f. 81, n. 81-1, s. ü. 1, l. 61

1941. aastal juba suusabrigaadid 28-5
algorganisatsioonid¹, Järvamaal oli jaa-
nuaris 40 suusabrigaadi², Harjumaal 32³,
Pärnumaal 100⁴.

Üheks suuremaks sportlikuks üri-
tuseks olid maakondadevahelised võim-
lemisvõistlused 6.-20. aprillini 1941. aastal,
kus esikohale tuli Valgamaa⁵. Kästi esi-
nesid ka Pärnumaa, kus oli erindatud
90 võimlemisgruppi 868 inimesega⁶ ja
Saaremaa, kust oli erindatud 717 noort,
neist kommunistlike noori 314⁷.

Üldise sportliku tegevusega
on tihedalt seotud sõjalis-kehakultuu-
riline tegevus.

Ajal, mil fasistlik Saksamaa
oli lääne-Euroopas alustanud sõjatege-
vust, pidi ka Nõukogude liit kindlusta-
ma oma kaitsevõimet.

Vaatamata mittehallalatuugi-
pakti olemasolule Nõukogude dõide ja

¹ „Noorte Hääle“ nr. 26, 31. jaan. 1941

² „Noorte Hääle“ nr. 25, 30. jaan. 1941

³ „Noorte Hääle“ nr. 23, 28. jaan. 1941

⁴ „Noorte Hääle“ nr. 22, 26. jaan. 1941

⁵ ЭКРА, ф. 31, к. 31-3, с. 10, л. 22

⁶ ЭКРА, ф. 31, к. 31-3, с. 10, л. 17

⁷ ЭКРА, ф. 31, к. 31-3, с. 13, л. 26

Saksamaa vahel, ei garanteerinud see Nõukogude maa julgesolekut.

Pimevat rahvusvahelist olukorda arestades pidid ka kommunistlikud noored andma oma panuse Nõukogude maa kaitsevõime kindlustamiseks. Igapäevaste ülesannete kõrval kuulus seepärast tähtis koht noorte kultuurialuste ja kõigi kommunistlike noorte sõjalisele väljaõpetamisele, nende poliitiliste ja sõjaliste teadmiste ning füüsiliste võimete arendamisele.

Nii Lääne-maa kommunistlike noorte aktiivi koosolekul 1941. aasta märtsis võeti vastu otsus arenda intensiivsele sõjalis-keha kultuuriliste võistluste läbiviimisele, GSOAHTAJHTM-i¹ algorganisaatsioonide loomisele iga komсомali-
algorganisaatsiooni juurde, noorte sõjalis-

¹ GSOAHTAJHTM - Общественное Содействие Обороны Академическому и Техническому Студенчеству. - vabatahtlik nõukogude kodanike ühiskondlik organisatsioon, mis eksisteeris aastail 1927-1948. Selle ühingu peamiseks ülesandeks oli maa kaitsevõime kindlustamine, sõjaliste teadmiste levitamine ja nõukogude patriotismi kasvatamine elanikkonna seas.

poliitilisele väljaõpetamisele. Igal kommu-
nistlikku noort kohustati astuma @SOAVIAHIM-i
liikmeks.¹

Samasugused otsused võeti vastu ka
teiste maakondade kommunistlike noorte
poolt. Valgamaal võeti vastu otsus asuta-
da @SOAVIAHIM-i organisatsioonid 31. mär-
til 1941²; Järvamaal 24. märtsil.³

Noorte kutseluste väljaõpetami-
sele oli pandud viilike rõhe. Nende tead-
miste täiendamiseks korraldati mitmesu-
guseid üritusi. Näiteks teatas ajaleht „Noor-
te hääl“, et on „ülesanne läbi viia igas
vallas kutseluste üldkoosolekud, kus
kommunistlikud noored peavad selgitama
mitmesuguseid poliitilisi ja sõjalisi küsi-
musi, korraldama vestlusi Puhvarmee
ajaloost.“⁴

Läänemaal Piirsalu vallas korralda-
ti kutseluste ülevallaline päev koosmoli
vallaomitee organiseerimisel, kus peale sõ-
jalis-poliitiliste loengute viidi läbi ka jälg-
simate üTK läitmiseas.⁵

¹ „Töötav Läänelane“ nr. 28, 11. märts 1941

² ЭКРА, ф. 31, к. 31-3, с. у. 72, л. 1

³ ЭКРА, ф. 31, к. 31-3, с. у. 1, л. 3

⁴ „Noorte hääl“ nr. 73, 27. märts 1941

⁵ „Töötav Läänelane“ nr. 34, 25. märts 1941

Kutsrealuste paremaks ettevalmistamiseks organiseeriti sotsialistliku võistlusi valdade algorganisaatsioonide vahel. Läänemaa Asuküla valla Asuküla algorganisaatsioon entas sama valla Luugu ja Võnnu algorganisaatsioonidele sotsialistliku võistluse üleskutsse kutsrealuste paremaks ettevalmistamiseks, kus kohusteti ära õppima vene keel, kõik kutsrealused pidid 100 protsendiliselt täitma BNTK ja NTK normatiivid.¹

1941. aasta mais järvamaa valdade noorte kutsrealuste vaheliste võistluste tulemusena täitsid 58% kutsrealustest NTK I astme normatiivid, ülejäänud täitsid BNTK normid.²

Need faktid näitavad, et maakondade komсомoliorganisaatsioonid olid õigesti aru saanud meie kodumaa kaitsevõime tugevdamise vajadusest.

Kutsrealustega lähitudud sõjalis-uhakultuurilised ja poliitilised üritused arendasid noorte vastupidavust, täiendasid nende poliitilist siluaringi, valmistasid ette haarama ükskõik millal

¹ "Töötav Läänlane" nr. 57, 22. mai 1941

² EKPH, f. 31, n. 31-3, s. ü. 4, l. 1

relv, kui seda nõuavad kodumaa huvid.

Üldiselt võime märkida, et kommunistlike noorte majanduslik, poliitiline ja kultuuriline tegevus võitis algusest peale suure poolehoidu maakondade esindajate ja poliitiliselt teadlikuma osa seas.

Kuid see tegevus sai Nõukogude Estis kesta lähikest aega. 22. juunil 1941. aastal tungis fašistlik Saksamaa reeturlikult, mitte kallalatumingifakti jämedalt rikkudes, Nõukogudemaale kallale.

23. juunil avaldas EKKNi Keskkomitee sekretär. O. Scheer ajalehes „Noorte Käär“ üleskutsu, milles oli öeldud: „Euroopa sõjaohutajad, saksa fašistid, töörahva suurimad kurvajad, on suunanud oma süüded meie suure sotsialistliku kodumaa kallale. Nad peavad saama ja saavad väärilise vastuböögi meie valvsalt Punarmeele. Kõrs kogu töötava rahvaga Estimaa liiklikele komсомолil seisavad es suurel ja vastutusrikkad ülesanded... Meie koor komсомол peab neid näitama, et ta on vääriline meeluma EKKNi-se... Kommunistlik koor,

olles valmis andma kogu oma jõu ja kui tarvis, siis ka elu meie rahva vabaduse nimel, on esimeheks kaastastele ..."¹

Sõja puhkedes muutusid EKKVÜ maakonnakomiteed võitlusstaapideks noorte mobiliseerimisel võitlusele röövullatjatega.

Võrumaal astus organiseeritavasse hävituspataljoni ridadesse sõja etimestel päevadel 30 kommunistlikku noort. Vabatahtlikult otsustasid Punaarmeele astuda 15 noort.²

Huulooqiliselt teimised teiste maakondade ja linnade kommunistlikud noored. Kommunistlikud noored ja noored vastasid Eestimaa demokraatlikule kommunistlikule Noorsooühingu Keskkomitee üleskutsel ja asusid oma kodumaa kaitsele.

¹ „Noorte Hääle“ nr. 146, 23. juuni 1941

² EKP A, f, 31, w. 31-11, s. ü. 52, l. 5

Kokkuvõte

Nõukogude võimu kehtestamine
õestis 1940. aasta sotsialistliku revolutsiooni tulemusena avas õesti noorsoole kõige avaramad võimalused vabaus tegevuseks, osavõtuks vabariigi majanduslikust, poliitilisest ja kultuurilisest elust.

Kõikjal üle vabariigi algas esirindlike noorte, töölis- ja kehvikuorte, poliitilise organiseerumise kommunistlike noorsooühingu ümber. Lühikese ajaga loodi komсомoliorganisatsioonid linnades, maakondades ja valdades.

Kommunistlike noorte tegevus maakondades algas varsti pärast

1940. aasta juunipööril.

1940. aasta juulikuu jooksul olid kommunistlike noorte organisatsioonid loodud enamuses suuremates tööstuskeskustes, augustis aga kõigis linnades ja maakondades.

Valdades algas noorte organiseerimine & K Nü- re augustis, mida tõendavad ajalehtedes ilmunud teated & K Nü kohalike algorganisatsioonide loomise kohta.

Ajalehtede andmeil arenes organiseerimistöö kõige edukamalt Tartumaal, kus juba augusti keskpaiku loodi algorganisatsioonid Nõos, Pehjas, Kuustes ja mitmel pool mujal.

Eriti hoogsalt arenes algorganisatsioonide loomine septembris ja oktoobris. Oktoobri lõpul oli organiseerimistöö suurel osal lõpetatud ja kommunistlikud noored liitunud aktiivselt sotsialistlikku ülesehitustöösse.

Kommunistlikud noored maale tendasid suurt osa maatööraha elu ümberkorraldamisel ehitel, nõukogulikel alustel.

Kuuba 1940. aasta sügis moodus põhiliselt organiseerimise lähe all, süs peab ütleva, et maareformi lähiviimisel kommunistlikeud noored veel eriti hiluapaisvat osa ei etendanud.

1941. aasta jaanuaris toimunud NPU liidu ülemnõukogu valimistel näitavad kommunistlikeud noored suurt aktiivsust ja teotahet. Võime öelda, et peaaegu iga kommunistlik noor maal oli lihitatud valimiskampaania teostamisse. Niidi läbi selgituskooolekuid, lehitati vastavat kirjandust, sisustati punanurki, lugemistube ja võeti osa kõigi teiste ürituste teostamisest.

Üldse võib tähele panna märkavat elavemist kommunistlike noorte tegevuses 1941. aasta kevadel. See oli teatud määral ka tingitud sellest, et süs määrati kõikidesse valdadesse palgalised kommunistlike noorte organisaatorid, kelle ülesandeks oli rühendada poliithariduslikke tööd maanoorte seas ja tõmmata neid kaasa ülesehitustööle.

Kohusetundega võtsid kommu-

nistlikud noored maal osa inimise nõu-
koguliku kevadkülvikampaania etteval-
mistamisest, MTJ-de ja hobumariinista-
de laenukuspunktide loomisest. Kevad-
külvil läbiviimisel osutati hinnalavat
abi maad saanud talupoegadele põllu-
tööriistade, muustväärtiste jne. muretsemi-
sel.

suur oli kommunistlike noorte osa
maanoorsoo kommunistlikul kasvatamisel.
Kodauliku ideoloogia purestamise ja
poliitilise teadlikkuse tõstmise eesmär-
gile organiseeriti noorsoos ras kõhukoosole-
kuid, vestlusi ja arvuvalt poliithari-
derlikke ringe.

Kultuurilise laeme tõstmiseks or-
ganiseeriti mitmesuguseid isetegevusi-
ge. Kehakultuuri massidesse viimisel
organiseeriti mitmesuguseid sportlikke
üritusi.

ÕLKNi juhitudna ÕKP poolt,
aitas edukalt kaasa ÕKP poolt püs-
titatud majanduslike, poliitiliste ja
kultuuriliste ürituste elluviimisele.

Kasutatud kirjandus ja
allikmaterjalid

I

1. Lenin, V. I., Teosed, 31. kd., Tallinn 1955

*

1. Eesti NSV ajalugu, Tallinn 1957

2. Hallik, K., Pikk lähikäidud teele, Tallinn
1962

3. Kutsar-Labrotškaja, S., Eesti maa kommunistlik Partei 1940. aasta sotsialistlikus revolutsioonis, Tallinn
1960 = S. Kutsar-Labrotškaja

4. Kriegerberg, K., Maareformi läbi vümas, mälestuste kogumikus „Saabus päev“, Tallinn 1960

5. Larin, P., Eesti kommunistlikud noored suureks Isamaasõjas (1940-1944), mälestuste kogumikus „Võitluse radadel“, Tallinn 1960

- 6. Reitel, F., Nende mälestus on meile püha, mälestuste kogumikus „taabus päev“, Tallinn 1960 = F. Reitel
- 7. Sögel, E., Me pärisele juuliainuses puhus, mälestuste kogumikus „taabus päev“, Tallinn 1960 = E. Sögel
- 8. Saar, H., Organiseerimisaeg, mälestuste kogumikus „Karastumine“, Tallinn 1959
- 9. Tarkpea, E., Tööraha võime eest, mälestuste kogumikus „Karastumine“, Tallinn 1959 = E. Tarkpea
- 10. Tiido, H., Maareform Nõukogude Eestis, Tallinn 1960 = H. Tiido
- 11. Ülesmäge!, Kilde Tartu noorsoo avangardist, Tallinn 1959

II

- 1. Ajakiri „Bolševik“, aastakäik 1941
- 2. Ajaleht „Kommunist“, aastakäik 1940
- 3. Ajakiri „Noor Lemiklane“, aastakäik 1941
- 4. Ajaleht „Noorte Hääl“, aastakäigud 1940-1941
- 5. Ajaleht „Punane Täht“, aastakäik 1940
- 6. Ajaleht „Postimees“, aastakäik 1940

7. Ajaleht „Punane Nimmmaa”, aastakäik 1940
8. Ajaleht „Rahva Käl”, aastakäik 1940
9. Ajaleht „Kaarte Käl”, aastakäik 1940
10. Ajaleht „События Эстонии”, aastakäik 1941
11. Ajaleht „Прогрессивный Путь”, aastakäik 1940
12. Ajaleht „Tööraha Eln”, aastakäigud 1940 -
1941
13. Ajaleht „Tööraha Käl”, aastakäigud
1940 - 1941
14. Ajaleht „Töötav Lääklane”, aastakäigud
1940 - 1941
15. „Lügi Teataja”, aastakäik 1940

III

1. ЭКР Кeskomitee Partei Ajaloo Insti-
tuudi Parteiarhiiv (ЭКРА),
fondid 31, 1, 81
2. Eesti NSV Entsobrinrevolutsiooni ja sotsia-
listliku ülesehitustöö Riiklik Keskarhiiv
(ЭНФН ОРКА),
fond R - 1125 - Põllutöö Rahva-
komissariaat
fond R - 6 - Jorhooside Valitsus

Sisukord

Sissejuhatus

lk. 2

i peatükk

Kohalike komsomoliorganisatsioonide tekkimise maakondades ja valdades

lk. 7

ii peatükk

Komsomoliorganisatsioonide võitlus majanduslike ülesannete täitmise eest

lk. 53

iii peatükk

Politkavatuslik ja kultuurmassiline töö maakooste hulgas

lk. 75

Kokkuvõte

lk. 107

Kasutatud kirjandus ja allikmaterjalid

lk. 111